Контрольный экземпляр

Массо а мехкий пролетареш, вlашаrlxxeтa!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера дена ● ЕРА, 1 МАРТ, 1984 ШУ. ● № 26 (6904). Мах 3 кап.

КПСС НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА ПЛЕНУМ

Укх шера 28 феврале г. Грозне хилар КПСС Нохч-ГIалгIайн областной комитета пленум.

«КПСС ЦК февральски (1984 ш.) Пленума итогехь пленуме КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста К. У. Черненко дьача къамьлаца дувзаденнича областной партийни организаце декхарехь» доклад йир КПСС обкома хьалхарча секретара **А. В. Власова.**

Доклад юццача дакъа лаьцар: КПСС Октябрьски райкома хьалхарча секретара **Л. П. Килиловас,** НГIАССР юрта боахама министра **М. А. Арбиева,** СССР 50 шу дизара цlерагlча Грознейски химзавода слесара **М. А. Мамаева,** КПСС Ножай - Юртовски райкома хьалхарча секретара **В. Т. Сагаева,** Л. Н. Толстой цlерагlча Нохч-ГIалгIайн пачхьалкхен университета ректора **М. П. Павлова,** Надтеречни районера «Верхненаурский» совхоза трактористна **Я. Хадиева,** КПСС Наурски райкома хьалхарча секретара **А. М. Карагичевас,** Назрановски трикотажни фабрика швея - мотористка **Д. А. Дерсиговас,** «Грозтрубопроводстрой» треста управляюще **М. А-М. Мугаддова,** КПСС Заводской райкома хьалхарча секретара **Д. К. Тарасова.**

Докладчика а пренеех къамаьлаш дьраша а белгалдаьхар, КПСС политика, хlаьта цигта машар чlоагlбара даим хlама хьадара, советски наьха вахара хьал хадданза тоадара тlаберзабаь бола иикъ хувца ца луш лерраrla дlахоькьош хилар къаьсттагlа хьагойтача КПСС ЦК февральски (1984 ш.) Пленума итогаш Нохч-ГIалгIайчен коммунисташа, берригача къахьегамхоша чlоагlа къоабалъаь тlайица хилар.

Чlоагlа раьза хинна тlайпар республика къахьегамхоша Коммунистически партен Советски пачхьалкхени тlоравьнна деятель новкъост К. У. Черненко КПСС ЦК Генеральни секретаралла харжарах йола КПСС ЦК Пленума решени.

Пленума балха юкъе дакъа лаьцараша кlоарга а массе оагlорахьара а анализ йир республика экономикерча хьала. Укх деношка, СССР Лакхехьарча Совете хулача хоржамашта накъадолхаш, ударни вахте эттай Нохч-ГIалгIайчен къахьегама коллективаш, халкъа lаьдала цlей лакхача къахьегама толамашца белгалдаькхара, шин бетта а квартальни а планаш, тlайдаь социалистически декхараш [illegible] хьалха кхоачашдара. Дахьенна дунхагlа динал лакха йола продукци ялара, берригача балха эффективности дикали лакхъяра хьинаре къахьегаш а я.

Хадкъа боахам интенсивно дегlабоалабара, йолаш йола халонаш дlаяхара, эгтара доархlамегlа йола халкъа боахама проблемаш къестара тlадерзадаь, берригача мехка а санна, тlагlертта доккхий балхаш ду республике. Берриrа бехктохкам кхета а беш тlайцад Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша парте хьалхашка оттадаь къахьегама овсарле планагlа лаьрхlачул совгlа 1 процент лаккъелгеи продукцега дlадодер кхы а 0,5 процент лохделгеи lалашдара декхар.

Чакхдоахаш латт партийни кулгалдара стиль дlахо тоаяра, пачхьалкхен аппарата болх эргабьякха тоабера, партийни комитетий, пачхьалкхени боахамийн органий функцешта юкъе гlайнаш тохара, цар балха юкъера дублировани дlаяккхара тlадерзадаь цlенхашттара гlулакхаш.

Доклад юццаш къаьстта теркам тlабахийтар тlаьалла-ча гlулактах бола кадрай бехктохкам лакхбара, организованности порядоки чlоагlъяра, тlахьожами тlадалле гlулакх мишта [illegible] хьожилгеи тоадара.

Республике беча организаторски политически балла КПСС ЦК февральски Пленума дlадехарий позице тlара мах а беш, теркам тlахийтар къамаьлаш даьраша, производства эффективность лакхъяра резерваш хlана а ерригаш юкъейоалаь ца хилара. Парте цхьайолча горкомашеи райкомашеи кlоаргlа анализ яц экономике латтача процессашта, общественни производствана интенсификаци яра депаш комплексни къестадеlага lалашдаш. ГIалаташ ду кадраш хьахоржича, дlалийсъеча. Царна кхетам лучa, эола лаккбу пачхьалкхен, планови, производствени, къахьегама дисциплина кийса лоаттярах бола цар бехктохкам.

Пленуме белгалдаьккхар долаш йола кхоачамбоацараш дlададара тlеберзабаь болх кхы а хьинарегlен ба леррхlараш хоададьи баhла баргбоалаш хилар.

КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста К. У. Черненко Пленуме дьача къамаьла положенеши выводаши кхоачашьеш, доархlаме да лаьна теми, хьалхашка латта декхараш практически къестаде гlерташ хилар дlаходахьар, дика тенденцеш хьинаре дегlаккхулар, уж хилла чlоагlа латтнага lалашдар. Цуица дувзаденна хулда хьалхувна а дегlаккхувла а еза наьха инициатива, къахьегама коллективашна дlадоладеш дола творчески гlулакхаш.

Дийцача дешах лаьца со пам тlайпцар пленума балха юкъе дакъа лаьцараша. Цу тlа Централни Комитета, Генеральни секретарь новкъост К. У. Черненко верте латтача Политбюрона дош ду, областной партийни организаце КПСС ЦК Пленума решенеш чакхъяхара, карарча шера а ерригача пятилетка а планаши тlайдаь декхараши кхоачашдара организаторски а политически а болх денале боарахберзхиларах.

Пленума балха юкъе дакъа лаьцараша тlайпцар КПСС Централни Комитета, КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста К. У. Черненко адресагlа дахьайта письмо.

Пленум хьажар мишта КПСС Нохч - ГIалгIай обкома балха 1984 — 1985 шераша йолча перспективни планага.

КПСС Централни Комитетага, КПСС ЦК Генеральни секретарага новкъостага Константин Устинович Черненкога

Парте Нохч-ГIалгIай обкома пленумо, КПСС ЦК февральски (1984 ш.) Пленума итогаши КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста К. У. Черненко къамаьла положенешкеи выводашкеи хьежжа оттадаь декхараши дийца а дийца, Нохч-ГIалгIай АССР коммунистий, берригача къахьегамхой цlерагlа дег тlара баркал оал парте Централни Комитетан новкъост К. У. Черненко верте латтача цун Политбюрона Коммунистически партен Советски пачхьалкхени чурен арахьарен ленински политика пардеррагlа чакхъяхарах, парте кийчбаь социализм эргайоаккхаш тоаяра, вай хакарча деррига революционни наций интернациональни цхьоагlон массане юкъера машара чlоагlбара, вай сийлахь-йоккхача Дахьен экономически обороннии низ дlахо чlоагlбара ниъ дlахо а чlоагlа чакхбаха лаьрхlа [illegible].

Пленуме дакъа лоацараша, Нохч-ГIалгIайчен берригача коммунисташа а къахьегамхоша а санна, дег тlара къоабалъю КПСС ЦК февральски Пленума итогаш, новкъост Константин Устинович Черненко КПСС ЦК Генеральни секретаралла харжара хьанъеха до яь решени.

Тха республика коммунисташта, къахьегамхошта, ерригача вай партена а халкъа а санна, дика вовза Константин Устинович Черненко — КПСС гlоравьнна деятель, цуо политика чакхъяхара тlехьара хьинаре къовсамхо, Леонид Ильич Брежневцеи Юрий Владимирович Андроповцеи дукхача шерашка болх баь а марксизма-ленинизма теоретически проблемаш кийчъеча, Коммунистически партен Советски пачхьалкхени политика стратегически лостамаш вlаштlехдоахача коммунистически болхлойн болама цхьоагlон кхотабалари чlоагlдара КПСС-о чакхдоахача гlулакхашка, машара тlехьарча къовсаме доккха дакъа лаьца а вола опытни хьинарен кулгалхо.

Константин Устинович Черненкос даим терко ю лохерча партийни звеньяй, республикански, краевой, областной комитетий, цу даькъе тха областной партийни организаце а гlулакхий, Нохч-ГIалгIайчен экономикеи культуреи дегlайоалаяра. Цо хьинаре дакъа лоацаш кулгалдеши йир Советски пачхьалкхена юбилейни хиннача шера НГIАССР автономе 60 шу нохчийн гlалгlайн шоай лоlамаrlа Россена юкъебала 200 шу дизара яь кийчо.

КПСС ЦК февральски Пленума решенеш, новкъоста К. У. Черненко къамаьла положенеши выводаши йиза хьалдоалаши къоабалъеши хилар дlа а хайташ, Нохч-ГIалгIайчен коммунисташеи берригача къахьегамхошеи шоай мугlараш кхы а айхагlа кхотаду парте Централни Комитета, новкъост К. У. Черненко верте латтача КПСС ЦК Политбюрона гонахьа, парте XXVI съезда, цул тlехьагlерча КПСС ЦК Пленумий решенеш чакхъяхер, цхьайтталагlча пятилетка заданеш кхоачашьяр дукха лоаттабеча къовсаме шоай низаш дебаду.

КПСС ЦК февральски Пленума итогаша областной партийни организаце декхараши дийца а дийца, КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пленумо республика коммунистий уйла тlаерзаяьа КПСС ЦК февральски Пленуме къамаьл деш а 1984 шера 23 феврале хиннача КПСС ЦК Политбюро заседание къамаьл деш а новкъоста К. У. Черненкос еннача установкашка хьежжа дола хаьдда декхараш кхоачашдара, экономикана партийни кулгалдара, пачхьалкхени общественни организацей гlулакхий стили методаши дlахо тоаяра, идейно - политически болх чlоагlбара, саклетаме дисциплина йолча, кхоачамбоацараш ца машар хурrбоацача, партенеи халкъан хьалхашка чlоагlа бехктохкам хетаргболча уйлаца хlара сага кхетам балара.

Республикера коммунисташ, берриrа къахьегамхой чlоагlа дерхlаш а шек баргбоаца лоlам болаш а ба верте планаш кхоачашъе, пятилетка диълагlа шу боахами культуреи хьалъяра берригача доакъошка керда къахьегама толамаш даларца белгалдаккха.

Парте Нохч - ГIалгIай обкома пленумо дош ду ленински Централни Комитета, цун Политбюрона, КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Константин Устинович Черненкона республика коммунисташа, берригача къахьегамхоша парте XXVI съезда, цул тlехьагlерча КПСС ЦК Пленумий решенеш толаме кхоачашъяра шоай низаш, знанеш, хьинар кlоаде ца хиларах а коммунизм хьалъяра сийлахь-доккхача гlулакха юкъе доагlаш дола дакъа лоацаргхиларах а.

БИЗЗА БОЛХ БАЙТА ОБОРУДОВАНЕГА

ОВСАРЕ БОЛХ БУ

Технологически даьхьера цхьадола бахьанаш нийсдаларах, хьалхарча арrlагlа хан-хеннахьа бийдал ца лоаттаярах Н. Анисимова цlерагlча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода № 43-3 йолча установка коллектив лоархlаинзар 1983 шера планах.

— Малагlа выводаш яь цу установка мехкдаьтта чакхдоахараша цу гlулакхах, мишта лел болх пятилетка диълагlча шера? — хаьттар аз установка начальникага, коммунистага Ю. А. Пустовойтова. Цу хаттара жоп луш цо аьлар:

— Январь бетта план тlехкхоачашьяй тха установка коллективо. КПСС ЦК декабрьски (1983 ш.) Пленума решенеца дlадехараш ларде а луш, тха коллектив [illegible] ший торонашкеи кхоачамашкеи хьежжа доккхий социалистически декхараш тlайцад — къахьегама овсарле планагlа лаьрхlачул цхьа процент лакхье, аракецача продукцега дlадодар ах процент лохде. Уж бехктохкаме декхараш кхоачашдара доархlаме нийъ ба оборудованеи бизза пайда ийбар, технологически режим кийсе лелар, къахьегама дисциплина телха ца яр.

Къахьегама вахте латташ яр установке эггара дикагlа доархlаш йола Н. Юнаков верте латташ йола смена.

— Мишта лел коллективна болх вердача шера? — хаьттар аз установка технологешка.

— Массехк ди мара дац капитальни ремонт аь а лаьна тха установка болх бе йолаенна, — йоах вокхагlволча оператора. — Ремонте латтарах дика дукха пачхьалкхен декхар тlадисад тхона, цхьабакъда, аз сихагlа тlера дlадаккха ра тхоай низа хьинарц кходергдац оаха. Хlаьа технологически режима ерриrа параметраш, температура, давлени, хан боарам, кхьдараш нормангlа хинa ма деззара да.

Операторски истола тlа дlатlахайна яrlа берашка кхийна безаме йоl, журнала тlа сиха йоазув деш я из. Хьо фу деш я? — хетт аз цунга.

— Дейи буса приборашка хьахьенна даннеш дlаязьеш я со, — аьлар оператора Абухажиева Галиас.

Белгалдаккха дезаш да, Г. Абухажиевайх ше укхаза балла этта пхи шу доалалехьа пхелагlча разряда говза оператор хинна хилар. Установкерча берригача балхах дика кхеташ я из. Укх деношка из хьайхйад хьалхарча парте мугlарашка, коммунист яхача сий долча цlеро шийгара кхы а дукхагlа хlадехилга а хьалхашка латта декхараш кхоачашдара тlалатташ бола бехктохкам бокхагlа хулийтатта а дика кхетадеш я. Укх дешари шера Галина Грозненски мехкдаьтта институте дlа а этта заочно деш я.

Смена чакхйоалача хана, делхьех тlехьагlа 4 сахьат дайча, телефонаца къамаьл хилар са установка началь[illegible]

— Вахта дика чакхьяннай, продукци аракецара сменни задани тlехкхоачашьяй, арахийца продукци дикен тlехдиеш мара а яц, — аьлар цо. — Мишта къахьег тха коллективо СССР Лакхехьарча Совете хоржамаш дара наньйоагlаш. Шера план хинал хьалха кхоачашьяра тlаерзаерзаь оаха тхоай ерриrа торонаш.

З. АКОЕВ.

СовгIат дIаденнад

Дика толамаш даьхад дlадахача шера Надтеречни района «Гвардейский» совхоза къахьегамхоша. Хастама хьалаш хала хиннадале а боахама кхаш леладераца хlара гектара тlара 22 центнер ка бола алати 30 центнер мукхи чуийцаб. Тlехдика къахьийгад хьайбаш леладераша. Дулх даьккхад 1067 тонн — планагlа хала доагlачул 247 тонн дукхагlа. Пачхьалкхена дlаденнад 3,5 эзар бежан, хlаране доаал 460 килограмм а долаш.

Тlехдика продукци дукхагlа янкхара чотагlа цунга дlадодар лохдарах, лакха кондици йола хьайбаш дlадаларах совхозо 1,4 миллион сом пайда баьб.

Ерригсоюзни социалистически яхье 1983 шера доккхий толамаш дахарах, боахам экономически социальни дегlабоалабара план толаме кхоачашъярах совхоза коллективана еннай КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК хара-кара тела Цlе байрах.

Селхан Гвардейски юкъерча школа актови зале боахама къахьегамхой гулбелар Дахьен деза совгlат дlаьуча.

Собрани хьайийлар совхоза парткома секретара А. Магомерзоева. Цо дош лу КПСС ЦК члена, парте Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара А. В. Власовна.

— Чlоагlа дика хеташ дlаду аз совгlат, СССР Лакхехьарча Совета депутаталла кандидат се оттаваьча хьалхалаттача коллектива, — аьлар А. В. Власова.

Боахама болхлой цо дакъала бийцар котадо кхахарца, Кхачан программа кхоачашъеча керда толамаш дахар лоьш довца баьнкхар. Нов. А. В. Власова дийцар КПСС ЦК февральски Пленума итогех, белгалдаьккхар цун указанеш кхоачаш а еш, кхы мел ца болийташ болх бе безалга, планаш а декхараш в теншаме кхоачашдезалга, производства эффективность лакхъяра кхоачамех ма боагlара пайда эцалга lалашдар. Боахама хьалашка керттердар да доагьар дукхагlа даккхар, минровлементех, добавкаех пайда эцар, доакъарах дикагlча тайпара пайда эцар.

Собране къамаьлаш дьача совхоза директора А. Г. Заигаева, № 2 йолча тракторно-кхаш леладеча бригадира С. Шабиева, хьайбаш леладеча комплекса начальника Ш. Юсупова дег тlара баркал аьлар шоай къахьегамах кхитта бокка мах барах. Цар дош делар дlакхоьдача хана кхы а хьинарегlа болх бе, Кхачан программа кхоачашъеча, юрта боахама продукташ дукхагlа йоахача а йоххача а керда толамаш даха.

ЦЕЛИННИ РАЙОНАШКАРЧА СОВХОЗИЙ БОЛХЛОШКА, КОЛХОЗХОШКА, ЮРТА БОАХАМА IИЛМАНХОШКЕИ СПЕЦИАЛИСТАШКЕИ, АГРОПРОМЫШЛЕННИ КОМПЛЕКСА БОЛХЛОШКА, ПАРТИЙНИ, СОВЕТСКИ, ПРОФСОЮЗНИ, КОМСОМОЛЬСКИ ОРГАНИЗАЦЕШКА ЦЕЛИННИ ЭРИЯ ДАЬДАИ ЛАЬТТАШ КАРАДЕРЗАДЕЧА ДАКЪА ЛОАЦАШ МЕЛ ХИННАРАШКА

Деза новкъостий!

КПСС Централни Комитето еза событи — целина карадерзае йолаь тхьаь итт шу дизар дег тlара дахьала дувц целинни районашкарча совхозий болхлой, колхозхой, юрта боахама Iилманхойи специалистийн, агропромышленни комплекса болхлой, партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацей, целинни эрий даьдаи лаьтташ карадерзадеча дакъа лоацам мел хинарий.

Партен хаьгьен кхоллама къахьегама, КПСС ленински аграрни политика чакхъякхара летописа сийрдагlа йолча оагlонех цаl я, боахам лелабера социалистически система совленашта чlоагlа тешал да турпала целинни эпопей.

Целинни эрий даьдаи 42 миллион гектар лаьттеш йоацуча зама карадерзадаро эргахьйхай Казахстане, Сибарегlен, Урала, Поволжья, мехка кхьча регионий шерреча районий экономикеи культуреи. Хьалхагlа даьсса даьдача лаьтташка кхьалъэттай городаши тоаенна поселкаши, совхозаш хькай, заводаши фабрикаши хьалъьяй, lилмаи центраш вlашагlъехкай.

Целина ялар — советски халкъа доккха къахьегама денал, шоай вахарцеи хьинарерча къахьегамцеи парте гlулакха шоаш мутlахьа хилар, из кхайкача керда доккхий кlамаш да беха кийча хилар дог тешадеш хьахьекхача миллионаш болча наьха биографешкара цlаьнкха а йоврглоаца белгало. Целина карадерзар белгтаме да а дер берригача халкъа гlулакх, ерригача союзни республикаш къахьегамхой вежарешха доле доттагlаль интернационализма къьгга къахьехар. Целинни дунза аьат бахьан долаш лоаттабеча къоаьсаме къалка хинаб коммунисташ. Целина Ленински комсомоло бахьйтача бlаьш эзараш болча виколанте бешха-дика граждански патриотизман, къахьегама идейно-нравственни кхетама школе а хинна дlаэттай. Карадерзадаьча лаьтташна тахан ветеранашца оагlох оагlув а тоха къахьегаш да духьалхарчар сийлаьхьа традицеш кхаьа ма йоагlаьра дlаьхьекхьаш болча целинникой керданоах.

Дlадахача тхьаь итт шера шаьра бlаргагуш бекъдир керда лаьтташ карадерзадар шийкахьа даьи социально-экономически гlойле йолаши гlулакх хилар. Целинни районашкара хlара шера доккхагlа дакъа лоац СССР-а Кхачан программа кхоачашъеча. Укхаза къаьна материально - технически базе, вlаштlехьъяьхнича агропромышленни комплекса, тlаь-тlаьа йоккхагlа хулаш болча химизацеи мелиорацеи масштабашка, наха юкъе парте беча организаторски политически балла йlаьхийча опыто горонаш дукхагlа хулийт ялар, доаьхьер, лаьттанцара йоала кхьйола продукташ яхара объемаш дlахо йоккхагlа ера, хьайбай боахам сихха дегlабоалаберен цун продуктивность лакхъяреи.

Целинни районий къахьегамхошка, мехка агропромышленни комплекса берригача болхлошка а санна, дlахо а пайда диктагlа яц боагlа хьаьача потенциалех, юртбоахама производствана дlахо интенсификаци ергlолеи цун эффективность лакхъергlолеи гlулакх де, деррига кхоачамеш экономикина аграрни сектор дегlабоаляра декхарах лаьца ю парте XXVI съездеи цул тlехьагlерча КПСС ЦК Пленумий решенеш кхоачашъяра оарцагlдаха доагlа. Лоарзlаме да агропромышленни комплекс дегlайоалаярга дlаьухийтача ресурсаш юха хьалур дийка елсамдеккхар, lилмо бакъъаь лаьтта лелодара системаш сихагlа юкъехкахьер, юртбоахама культурей хьувкъам лакхбер, къаьстта а ший декхача лаьтташка, доаьими мел тlара салазарийн продуктивность алсамъаккхар. Производство вlаштlехьйоаккхьдгаи къахьегама стимулировании эггара тlагlертта эргадоаккхаш тоадийза, кхарасчет чlоагlъяьа, коллективни подряд шерра юкъекхалла, къахьегама овсарле ма могга лакхъяри продукци къаьрга дlадодар лохдери дукъа лелаш пайда социалистически яхье дегlаккхуваяя ергьяц.

Къахьегама коллективашка беча организаторски политически балла боарам хадданза лакхбе, производства ерригача участникашка пачхьалкхен планоех, къахьегама дисциплинех организованности чlоагlъе, дас санна лаьтта, техника, материальни ресурсаш лелодергдолаш кхетам бала безаш а партийни комитеташ, юкъьанцара партийни организацеш. Управлени кердача органий — агропромышленни объединеней инициатива дегlаккхувле, цар балха тlа кхорта бола гlулакхаш леладелга, юрта боахами берича агропромышленни комплексни дегlайоаляра кертера декхараш кхоачашделга lалашда.

КПСС Централни Комитето дlахьайиаду целинни районий къахьегамхошка парте XXVI съездеи цул тlехьагlерча КПСС ЦК Пленумий решенеш кхоачашъяра шоай деррига низаш тlадохийтаргдолгах, юртбоахама производства эффективность дlахо лакхъяри цунна интенсификаци ери дукъа тlагlерттаи декхар кхоачашде лаьрзlаи къовсам лоаттаберг болгах, 1984 шерен бlарчача цхьайтталагlча пятилетках пленаш толаме кхоачашьеча, СССР Кхачан программа чакхйоаккхьеча шоашара доагlаш доле дакъе лоацаргдолгах ше чlоагlа дог тийша хилар.

Сийле хийла целина карадерзаьарий! Кердача къахьегама толамашка доле, новкъостий целинникаш!

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ.

ЧIОАГIБЕ ДАЬХЕН НИЗ

Д.Ф.Устиновца харжархой вIашагIкхетар

Халкъе лоар кхоачаш а деш, парте чlоагlа йоаккхо Дахьен экономически обороннии низ чlоагlбара, халкъа хьал-торо дlахо тоаяра. Советски наха доккхал ду шоай Гeрзашцарча Низех — граждански, идейни, нравственни кхетама, патриотизмаи интернационализмаи башхадикача школах. Цу хьакъехьа дувцар «Минск» яхача кинотеатре 28 феврале гулбенначa Москван Кунцевски районерча къахьегама коллективай викалаша.

Укхаза СССР Лакхехьарча Совета Союза Совета депутаталла кандидаташ — КПСС ЦК Политбюро члена, СССР оборона министрана Советски Союза Маршална Дмитрий Федорович Устиновца вlашагlкхетар хилар Кунцевски хоржамий округерча харжархой.

Президиуме — КПСС ЦК Политбюро член, КПСС МГК хьалхара секретарь В. В. Гришин, производстве хьалхалаттараш, партийни советски болхлой, lилманхой, общественноста викалаш.

Депутаталла кандидата доверенни йолча Л. Ф. Николаевас СССР медицински lилмай Академе Ерригсоюзни кардиологически lилман центра отделене заведующе, медицински lилмай доктора дийцар Д. Ф. Устинова вахара наькъах.

Кунцевски хоржамий округерча харжархоша, белгалдоахар къамаьлаш дечар, къоабалъю коммунизм хьалъяра декхараш кхоачашдара советски нах сарцагlбоахаш йола КПСС ЦК февральски (1984 ш.) Пленума решенеш.

Харжархоша безаме тlайцача Д. Ф. Устинова къамаьл дир собране. Цо дег тlара баркал аьлар къахьегамхой ерригача коллективашта боккха тешам шийх боларах. Деррига а массехк ди мара дисадац вайна, аьлар депутаталла кандидата, вай мехка вахаре йоккха общественнополитически событи — СССР Лакхехьарча Совете хоржамаш хила. Советски халкъ накъьадоа царна цlанкха а иа кхотаденначa тайпарча чlоагlа КПСС ленински Централни Комитета, ЦК Политбюрона гонахьа кхотаденна а долаш.

Парте политика цо дег тlара хьалдоалаш хилар, хержача коммунизм хьалъярен машарен наькъагlа аха чlоагlгlа лаьрхlа хилар цхьакха а хьахьекхар цо вай партен Советски пачхьалкхени гlоравьнна деятель, кlьаьд ца луш машарен коммунизмни гlулакха тlехьа хьитта къовсамхо Юрий Владимирович Андропов кхаяхерна дувзаденна йоккха гlайгlа чуессача деношка.

КПСС Централни Комитета февральски Пленумо массаза раьза а волаш Централни Комитета Генеральни секретаралла хержав Константин Устинович Черненко. Из решени цхьатарра къоабалъяь берригача советски наха.

Константин Устинович дика вовзаш ва Коммунистически партен Советски пачхьалкхени, дунен халкъашта юкъерча коммунистически болхлойн болама гlоравьнна деятель хиларах тарра. Парте цунга тийнначa ерригача посташ тlа цо хьахьекхад ше талант йола кулгалхо, дика кхеташ вола массай организатор, Ленина сийлахь-доккха гlулакх, коммунизма гlулакхa лоаргагlа ше волаш хьакхуьлр хилар. Константин Устинович Черненкос доккха дакъа лоац марксистско - ленински теоре дешаш кийчдеча, партен Советски пачхьалкхени чурен арахьарчен политика ленински ниъ вlаштlехьболаьчеи чакхбоахачеи.

Вай, советски наха, йоахар къамаьл деш волчо дlахо, оамалашта юкъе а дика дlаэттад вахарех къахьегамеи воалита карагlдаьнна дика мел дола хlама Коммунистически партена, кулгалдечан лостам телачеи цун гlулакхаша дувзилга. Лоарзагlа ярrйоацаш ленински байракха, Сийлахь-боккхача Октябра гlулакха тешаме йолча парте дола хlама ду сага торо хилийтара, лаьттан тlа социальни прогресси машара хилийтара. Советски халкъо бlарча хьаллоаш парте чурен арахьарен политика: теш цунах, цун гlулакх шай дулхах хlийх, дола гlулакх лоарх!

Партен халкъеи сийлахь йоккха цхьоагlо, коммунистий парте боацарийн блок кхотаенна хилар хьахьоккхаш дола керда къьгга тешал, цlаькха а боаргбоаца социалистически демократе толам а хинна дlаэттай хlаьзаре хоржамашта хьалхара машани а.

Къамаьла дечо шоаш ма дарра дийцар хоржамашта юкъерча хана советски экономикана карагlдаьнарашх. Уж шераш,— аьлар цо,—белгалдаьннад Коммунистически партена, советски халкъе доккхий хlамаш карагlдувларца. Дlахьалхашлахье керда дика гlа баькхаб коммунизма материально - технически база хьаяра, мехка экономически обороннии низ боккхий бара, советски халкъа хьал-торо тоайра даькъе.

КПСС XXVI съезда, цул тlехьагlерча парте Централни Комитета Пленумий решенешкара хьадоагlаш да уж декхараш. Уж бакъ а даьд, кхы а кlоаргагlа дегlа а доаладаьд. Никъ а даьд КПСС ЦК февральски Пленуме КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста К. У. Черненкос дьача къамаьло.

Шийн массаза а йолаш йолча принципиальностаца советски наьха уйла йрагlа долча дешашта тlаерзаю парте. Оаз ма йоагlа хьакхайкаду цо хlана а долаш дола болх цица латтилгеи балха ха йоаелгеи, болх боарамагlа ца лелилга, къахьегамеи технологически дисциплина телхаелга, дикал лоха йолаш планаш кхоачашъелга хоадамболлаш дlадаккхала дарг ца хилар.

СССР экономика тlехь-тlехьа дукхагlа дегlаахарах хоа вайна халкъа хьал-торо дукха а дикагlа тоалургйолга. Цунца цхьана хоадамболлаш йола фактор я из социализма позицеши вай мехка авторитети дунен халкъашта юкъерча арене чlоагlъяра, лаьттан тlа машар чlоагlбаре.

Советски халкъа планетера машар безаш дола деррига низаш, йоахар дlахо депутаталла кандидата, чlоагlа сагътдеш да дунен тlара хьал чоалхане даларах. Дунен общественноста къаьстта сахьуазадеш да эггара хьалхара хlама тохаш йола «Першинг-2» яха керда американски ракеташи тхьамани дола ракеташи малхбузеи европейски мехкашка оттаяр. США-и НАТО мехкийи кулгалхой цу гlуланхаша кхы тlа а кхераи тlабоассабаьб СССР-ан цун цхьоагlонхой кхерамаленна. Европерча ядерни герзашта доалуе оттадарая йола Женевера переговораш дlахо е ца йоацаве яьдай.

Советски Союзо ший дешаш йолаш мел дола хlама ду машар лоаттабара чlоагlбараи, ядерни тlема кхерамах кlалхаръяккхара, вlаши гlойле йолча тайпара дунен халкъашта юкъе цхьана леладу гlулакхаш шердадаи кlоаргдараи. Из хила а хиннай, я а я, дурги а я Коммунистически партен Советски пачхьалкхенон чакхдоахача арахьарча политически гlуланхий дарg. Цхьа тlа юхадаргдац вай цу ленински машара политика тlара.

Д. Ф. Устинова дагайоххийтар ядерни тlема кхерам кlе[illegible] дlабаккха Советски Союзо еннa шерра машара инициативаш. СССР-о ший цхьан оагlорахьарча подлах шийна деикар тlайцад хьалхагlа ядерни герз юкъе ца даккха. Хlаьта США-и кхыйола ядерни державаши тlахьийхар цунах масалорг дара.

Советски Союзо — хlаьта цу хьаккъехьа цхьа дlахайкадаь lийнадаш эггара лакхагlча боарме — кийча я нийсхоий цхьатаррарча кхерамалена принципа лардe тlа ядерни герзашта доалуе оттадарая кlезигдараи хьакъехьа практически барт вlаштlехьбаккхар. Духьа переговораш яра хlара реальни торонах пайда эца. Цхьабакъда, переговораш вай аьлар духьа переговораш елга вай дергдолаш хlама дац.

Шоай уйла вlаши бувзабенна болча шин лостама — коммунизм хьалъяраи машар чlоагlбараи — тlа а ерваеш, КПСС-о, Советски пачхьалкхено лаьгl ца йолийташ уйла тlайохийт Дахьен кхерамале lалашъяра. Цар долла хlама ду социализмана карагlдаьнараши лаьттан тlара машари тешаме хоралбара хиланза дарг мел долa хlама долаш Советски Гeрзашцарча Низаш хилийтара. Коммунистически парте хьалххьебача, цун гlулакха боарам боацаш чlоагlа мутlахьа болча советски тlемахоша тlабийрза lомаду шоашка шоах тийша дlаденна герз, хадданза лакхбу шоай морально - политически физически низ.

Вайна массанена а деза долча укх деношка, аьлар шийх къамаьл чакхдоалаш депутаталла кандидата, советски халкъа СССР Лакхехьарча Совете деча хоржамашка дода экономически, социальни, культурни дегlаахара, машар бахьан долаш лоаттабеча къовсама программа а йолаш. Из хьахьекхай харжьяхошка КПСС Централни Комитето дьача Кхайкарал тlа.

(ТАСС).

ПАРТИЙНИ ВАХАР: БАЛХА СТИЛЬ

Декхар дицделча...

Цхьан хана Мигӏалбин районе меттах республикин а дикагӏчарех цхьа бохуш бар «Кавказ» зхе совхоз. Бакъда, шеӣ дика цӏи а йолш эгтара тӏехьенасарех хаина дӏаеттар из.

Цхьайтталгӏча пятилетки хьалхарчу кхаь шера совхоза бохкам дегӏабоалоберга пачхьалкхено 6 миллион сом гергга дӏадоахийтар. Из дар ттазгӏча пятилетка кхаь шера дебийчуул дикка дукхагӏа. Дукхагӏа хилар совхозе технико удобренеш.

Иштта торонаш болшана а цӏахьа кӏезигьлар довхигере бохкаш шура, кхакагӏа доагӏачул 7 центнер кӏезигагӏа дебийкар ю боли хьат, шозза дукхагӏа хилар хьайбоштен ковттанцарех йоалча продукцега дӏадедар.

Уизара дӏадоахаденнад пятилетки даьлагӏа шу а. Дукхаел январь бетта ворхала денна а урс хьекха а 38 Ӏаса, 106 зурсь 76 устагӏа тӏерабаьлар.

— Февраль бетта кхы а дукха дервгда тха хьайбаш, — аьлар совхоза экономиста Коврова Галина Андреевнас. Из дар 16 февраль. Бакъда, цо хьоала тигензар цу ах бетте кхы мел дайнад, кхьадар цо хилча а кхы тӏа дийтта Ӏаса хьа довккаго хьоаше. Дайна хургдар цу хана кхаь эзар хьацарчи...

Хӏана эттаб-теш селлара вочча хьала тӏа дӏахзача хана хьалха леьтта боахам! Цу заттара цхьан дешица жоп доленургдац. Бехьенаш дукха да: йолаш йолча механизмех лерттӏа пайда ийцабац, доггӏача тайпара леьтта леладьйдац, хьалхегам вӏаштӏехьбакхьаре дикагӏйола методаш юкъейоалаьяц, боахама экономика чӏоагӏъергйола кхы дукхадараш дьйдац. Малав хӏаьта бехке? Эггара хьалхарча агӏона кулгалхой ба, цул совгӏа, уж парте членаш а ба.

Уж бовцаш кхы а 60 совгӏа коммунист ма вий цу боахаме, кулгалхой балха тӏехьожам лоаттабе бокъо йолча партийни комитете кулгал а деш. Мишта пайда иц хӏаьта цу бокъонех? Мишта кхоачашду коммунисташа шоай партийни декхар!

Дӏадахача шера сентябрь бетта совхоза партнома секретарь ше хилаьрах тарра, отчетно-доржамий партийни собране доклад хьор Г. А. Ковярова яр. Шиӣ докладе тӏа цо дукхагӏа дийцар коммунисташа карагӏдаьнарех, критика хайра йнизар.

Цу собране кхаьна деш коммунист ма ший цу боахаме, иоц, В. Н. Крошкас, Г. Муцагова, кхьачар дийцар совхоз продукце массе а тайпаш дахаре хьехьекье тӏехьиосаш хилараз. Цар сенхуэре доакъерий кхоечаш а боецаш Ӏа тӏадоагӏаш долгаз. Бакъда, коммунисташа шоай хеннахьа а собране а а партнома заседене а кре дийцадецар доакъар Ӏалашйера деш. Царех цхьенне а гӏоттадензар хьеки ка бола алат чуьцача хана шин бетта кхай тӏа улле ча доахналуш хилара, хьехе улла 80 гектара тӏара бешта-дика судакка йоахналуш хилара деш. Жоп дехензар на иштта хиларах директоргара а хьыча бехка барашкара а. Коммунисташ хила доагӏа дог-уйле, гӏулакх гучадехизанзар.

Цу тайпара толвадир 1800 гектара тӏара ча, 80 гектара тӏара эргӏйола чуьхьанехьа хилча а 200 тонн совгӏа йол. Коммунистащ подржӏебанзар бовхам бокебеш боахкарашкара доагӏар хьадеха.

Хӏанз а бец совхоза коммунисташ доакъара деш ма дарра хьедеш, цу дакъе бехка бараш бувцаш. Укх шера хиннача партийни собранешка къаьстта цох аьнна хӏама дац цхьенне а, кхьметтай карда верраче партнома секретаре Тамирбиев Руслана а. Из хӏансаг ва, партийни балха опыт а йоаццаш. Дахча техникеме, коммунистацца хиннача къамьлайна йоах из совхоза директара Д. К. Путилина ше хьзар де отташ сег ва.

Тешо хала долаш кӏама да таханарча дийнахьа цу совхоза доаллар, коммунисташ на лоаш хилар!

Ӏантара дахкха дезаш цига де 1100 совгӏа бахан, 6000 устагӏа, 3500 хьехе. Хӏаьта дерригача доакъар цхьан кӏира дехьал мара дац, йоахар тха хьеняла кулама хана боахама керттерча зоотехника Агиев Ӏиӣсас.

Из а кхам беш дӏалуш дацар. Масала, доахана шоллагӏче ферме даь хьей а довцеш лоахача бетонни ниишка ехкар йол. Из дукхагӏьар доахане ногашта кӏал а яхе, цар кхоча дӏаувра, дийнахь-бус хӏара Ӏатте тӏехьашна ворда йоттал нушка Ӏовра кхий цӏендеча хана. Йол ше а яр хьехьа ца хьекхерегӏа чӏорамь яьнне нӏегӏаш.

Нагахьа санне хӏана йол ехача нийшта хьалкашка на доахана хьеара хьенхергйоацам бокъаш тако даларе, хьашаш ногашта кӏал узийтам йовергьацар.

Цу фермара изе шодешца хьалхьйдеш трактора лафете тӏа дотта дезаш ба доархаш. Из ше а ба дийнахьа сарролца билла болх. Цига цхьенкха а тайпа механизаци яц, бӏаьа а тӏехьа а я кхий чу. Хӏаьта фермара дукхагӏбараш механизм ба.

Мишта Ӏа дахкха гӏерт-теш совхоза хьейбаш леладараш! Фу уйле йолаш ба-теш цун директор Д. К. Путилин, керттера зоотехник Ӏ. Агиев, партнома секретарь Р. Темирбиев? Цу гӏулакха уж сагота бец. Керттерча зоотехникен партнома секретарех дуьцачой контера юкке уллача шоллагӏча ферме мара вонз фермешка — доахан, жа, хьенхарча кхоебача бахе хьежа йиш яц. Цар уж фермаш гаьна хиларегӏа — директора машин яц. Хӏаьта Д. К. Путилин хӏара дийнахьа ше вахача Назранера хьа а ооргӏа, цӏа а водьа совхоза машинаца.

Йолла дӏайолаш, гӏанза тоӏеца еш петтийташ, доггӏа тӏадалхаш, цу тӏа кхы хьегӏа а дайхьегӏа доакъар ЮтӀадоассадам, йӏахкача хана елла 800 тонн силос йоахаенна дӏахьйней.

Цхьа дӏайнича дукхача шерашна зуле доакъара буц йоташ, шера шоаза-кхоаза хьокаш 30 гектар зуле ила дар совхоза. Из аха а ахийта, шебашнникашка хоаш дӏебийтар. Хӏаьта совхоза мел пайда банниб цу холаш! Цхьенкха эӏ Путилинегам баьнна хила а мег. Хӏанз совхоза силоса летт 50 тонн хоаш цхьеннажа дӏа а ца хилш. Бохьабехь, боахабенна хила а мег.

Из бахьан долаш цу леттера доагӏаргдолча доакъара дальлар совхоза хьайбаш. Иштта доакъарех доахан Ӏангга кхочадаь уж хӏанз мошела даш патт.

Партгруппашка хиннача отчетно-доржамий собранешка коммунисташа сенаршка А. П. Бекетовас, М. П. Анисимовас белгалдаьккхар хьекарчашта хьахла а кийндаш доакъар дала деза, кхаш. Бакъда, из кийндара хир дац ферма, масала, муж кийчба хӏама яц. Хӏаьта кердача помещене чу болх хьабулац аьнек яа газ дукха Ӏоаш хиларах. Цига вентилаци а яа, йоахар цар.

Жа кхоабача ферме болх бе цхьа трактор йийзар заведующица Тамирбиев Мальмада. Ялизар.

Шоллагӏча ферме заведующи хинначо А. П. Бабенкос цхьа шин дийнахьа болз бе бульдозер йийхача, из а хӏанзар директора.

Доахан кхоебача цхьоалагӏча ферме заведующи хинна М. А. Попов шей ханнахьа кадам бар кийчъя силос яц, йоа во я, моазе дахьаш а ца дахьаш а хул, шинараш дӏадетта а Ӏаьсий чудохка а моттигаш яц, хӏаьта ча кег а хьакта довхание луш дац, помещенеш цӏанъа механизаци яьяц, уж шоаш а тища хӏамаш я, яхаш.

Уж дерригаш а теркал динзар директора, керттерча зоотехника, партнома секретара, дуьцанзар партийни а е производствени а собранешка.

Совхоза боахамех дог лазача коммунисташа кулгалхошта керттгӏдоахар кхоачамбоацарех. Доакъар хьарг цо хилар къаьстта чӏоагӏа хьедеш вар совхоза меттал, ерригача районе а хьалхавтта жа Ӏу Г. Муцагов.

Бакъда, цар оаз дӏахозаш яцар. Кхьметтал директора тоар де гӏерташ из оаз Ӏо а теӏайора цхьабараша. Муцагоев дахьча къамьла дукхал йист кулаш керттерча инженера В. А. Попова аьлар,— 1979—1980 шерашкарча Ӏай кхы а вегӏа хьал дар вайга доакъара хьакъехьа, хӏаьта а Ӏангара дайлар, хӏанз а Ӏангара доаргда. Бакьлув из Ӏангара доаргда довиза дисараш.

Сона фу гонахьа да хьаногӏа позици йолаш хиннеӣ совхоза партком ца аьча, фу арга ховш дац теламара совхозера хьал. Хӏаьта цхьабараш из ла ца а могаш балтера дӏабийнниб. Дукхьал дӏадахча цхьан шера 19 коммунист совхоза балхара дӏаваьлар. Нийса дац цар даьр а. Уж нийслуча заломашта дукхьаьтте эша а ца еш, байддаб. Парте Уставе тӏа аьнна да,— вай эхаре нийслуча вочча хӏамашта дукхьал, социалистически рузкье дебадаран из лорадаран тӏехьа къовсам лоттабе декхарийла ва коммунист.

Уставо дӏадеха из хӏама кхоачашдеьдац цу дӏабахарешa. Хӏаьта ювабиcарашe боагӏаш бола къовсам лоаттабеьбац директор фу дагадолаш ва зуьш, цун бага хьеж.

Шоай отчетно-доржамий собране коммунисташа хьоазадьме хилара, хьайбий боахаме меттал, кхьиц довгӏоашна а дац гӏулакхаш кхы дукагӏа. Хьайбий боахаме дукхи шурен еттара заданеш кхоечаш ца еш сенна мара кхоечаьльнац кьеттанцара культураш ебера, пачхьалкхено дӏааллере заданеш а.

Совхоза 1800 гектарех хӏарена тӏара 15,2 центнер мара ца бола алат деланзар, планегӏа дахкха доагӏар 22,3 центнер йолаш. Ши бутта бехинзар из чуьцаш. Иштта кӏезига хьийкьар бецадеараш, хьамӏаш, доакъара бецаш. Хӏаьта комсаш къаьстта эсала хилар — гектара тӏара юкъара пехьрзӏача 4,8 центнер мара аленезар. Хӏаьта совхоз комсаш кхаш боахам ма бий. Цу районе эггара хьалле комсаш дӏайогӏа йолаьр а эггара дукагӏа комсаш хиннар а из совхоз я. Юкъиенца цун яр 799 гектар комсаш. Царех совхалца 388 гектар мара йисанзар. Цар тӏара а дӏадехача шера 100 гектар яйна дӏаьлинзар.

Уж дерригаш а хьегулдача укх тӏехьарча кхаь шера совхоза пачхьалкхено 1498 эзар сома зе деьд, вешта аьча, цул хьалхарча кхаь шера даьгӏул хӏама ца хилш щозза дукхагӏа!

Шерагара - шерага лохлуш тьенай совхоза хьакьегама овсарле. 1980 шера болх беча цхьен сага-сна хьакха продукци 4300 сома мехка яр, хӏаьта 1982 шера аьнкар 2800 соме мехка мара хилензар. Совхоза кхы а лохьелар из.

Фуд хилар? Наз а хьалха хиннараш ба. Леьтта а хьалха хиннар да. Бакъда, кулгалхой кхьбараш ба.

Ю. ЧАХКИЕВ,
«Сердало» газета сецкорр.

* * *

Ер статья зепанна хийтьаьчул тӏехьагӏа КПСС Малгӏалбика горкомера редакцега хоам бааб «Кавказ» совхова коммунистана шоай собране дӏахайтад партнома секретарах Р. М. Темирбиевх шоай тешам байналга, хӏаьта из бахьан долаш цу гӏулакха тӏера из нукхьа а валийтад, аьнна.

МАССАДОЛЧУН КХОМ БЕШ

СССР Лаккхехьарча Советe хургдолча хорнамашта сийленца кхьахара къахьегама вахте эттача Грозненски опытно - хьокхами буруй тохара балхий управлене коллективо дика толамаш доах. Хӏара буруй тохача станова бетта йола задани дика тӏехкхоачашъяьй лаьттан ченаш техкараша, хӏаьта къахьегама овсарле а дика лакхъенна. Шоашара хьачарна хьокхам телаш хиларша белгалъяьнна бригадаш дукхха я управлене. Царна юкъе я нагирхой хьехача А. Никулин керте латта «Правобережный» оалача моттиге буруй тохаш йола номер 156 йолча буровой бригада. Цо дукхьал январь бетта плана 178,3 процент кхоачашъяьй. Иштта цул дукха тӏехьа ца яхаш дика къахьег В. Ерман керте латтача номер 163 йолча буровой бригада а. Цо январь бетта буруй тохара план 142,5 процент кхоачашъяьй. Во толамаш дахац ни, Е. Ильичев, В. Мельников, кхьбараша кулгалдеча коллективаша а. Хӏаьта цу бригадаша иштта дика къахьегарца цхьана дукха биддал, химреагенташ, буруй тоха осташ, электроэнерги кхояьй. Из де вӏаштӏехьдаьннад буруй тохача хана лаьттан тӏоаташка хьежна осташ хьахаржар бахьан долаши, къахьегам лерттӏа вӏаштӏехьбиннхараха, технологически карта рошш нийсса лелаярахи.

Цу коллективаша даьхача толамаша шьара хьагойт къахьегама овсарле лакхъяра гучаяханза йола торонаш кхыча буруй деттача бригадашка а шортта йолга. Хӏанз шоай торонаш лаьрхӏа а лаьрхӏа вай лакхе цӏераш яьхача бригадаше соцам баьб къахьегама овсарле планал совгӏа 1.3 процент лакхъен буруй тохача дӏадодар 0.7 процент лохден. Хӏаьта цо шера лургйола экономически эффект 186 эзар сома мехьа я.

Масала, управлене дикагӏаволча бурувлетчо А. Никулина дуьй: «Буруй тохара технологи нийсса лолаяра чӏоагӏа тӏахьожам ца леттабой, мел йолча механизмех, ресурсех бииза пайда я эша къа па хьега толамашка даха дог дац. Хӏаьта уж дерригаш гӏулакхаш оаха лерттӏа вӏаштӏехьдаьхандаь да тахана тта дика хьокхамаша.

Цунца цхьана укхаза чӏоагӏа тержам тӏаболхийт вахтаи хулийтача хана кӏезигагӏа ди йовргӏолча гӏулакха а. Бахьара ямманча Ӏэено бойрешки кийчбой, балха моттиг вӏаштӏехьъяьккхе, тӏайоагӏача сменана пар да, чакхъдалалца йолча хӏра тотаргйолаш бийдал, кхьйола материалаш Ӏалашйича мара дӏалац ахта. Цхьарчоа лоадаччбоаш хетача цу хӏамах бовцат доал.

Д. ГАБАЕВ,
Грозненски опытни-хьокхамо буруй тохара управление белхагӏа вола инженер.

ПОВКЪОСТАНТА НЕМЗЕР К. А., ЮРЧЕНКО Е. Н. «НОХЧ - ГӀАЛГӀАЙ АССР ШКОЛА ЗАСЛУЖЕННИ ХЬЕХАРХО» ЯХА СИЙЛЕН ЦӀИ ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГӀалгӀай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума Указ

Кхуьш йоагӏача тӏехьенна дешар хьехачен коммунистически кхетам лучен доккхий гӏуланхаш карагӏдуваларагӏа, общественни вахаре хьинаре дакъа лацарагӏа Нохч - ГӀалгӀай АССР школа заслуженни хьехархо» яха сийлен цӏи лола:

Немзер Клара Айзиковнайна — Нохч - ГӀалгӀай медицински училища хьехархочоа.

Юрченко Евгений Никифоровича — Грозненски химико - технологически техникума директора.

Нохч - ГӀалгӀай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатель
Х. БОКОВ.

Нохч - ГӀалгӀай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума секретарь
Н. ПРАВЕНЬКИН.

г. Грозный,
1984 шу. 24 февраль.

ХЬАЛХАЛАТТАРАШ

Цхьа шу дӏадахийтац Шалински района «Московский» совхоза хьайбаш леладераша шоай декхараш толаме кхоачаш ца деш. Дика дӏадолаьдьд цар карара шу а. Цхьоалагӏча квартала планагӏа пачхахьалкхенга йоаха йоагӏар 70 тонн йолаш январь бетта 24 тонн шура ехнай совхоза ферма коллективо. Хӏаьта хӏара кхоебача Ӏаттагара 330 килограмм яьннай. Из толам баьнна хьайбаш лелодераш республика фермаштен бригадаштен юкъе яьржача социалистически яхье котбьнараш а лаьрхӏа республикански газеташ тӏа чӏоагӏдаьча Сийлен улга тӏа баьхаб.

СССР Лакхехьарча Совете хоржамаш ду ди дикача хьокхамашна деззара шоай низаш тӏадерзадаь къахьегаш ба цу фермера доярнаш. Царна юкъе къаьстта белгалбаьннаб Х. Темирсултанова, И. Закурлаева, А. Тахуракева, Я. Гайсумова, кхьбараш.

Ден-бус итт килограмма дукхагӏа шура йоахк цар хӏара кхоабача Ӏаттагара. Хӏаьта январь бетта эггара дукхагӏа хӏара Ӏаттагара шура яьккхай Х. Темирсултановас — 390 килограмм.

Цул дукха кӏезигагӏа яц вовх доярнаша яьккхар а.

Царна юкъе балха опыт йоккхагӏа йолаш я Гайсумова Яха. Ялхайтта шу даьннад цо цига къахьега. Дӏадахача шера хӏара ше беттача Ӏаттагара 4064 килограмм яьккхар Яхас. Карарча шера из хьокхам лакхагӏа хилийтара низ ца кхобеш къахьегаш я укх Ӏаи доярка. Хьайбай продукташ йоахача дика гӏулакхаш карагӏдувлаш къахьегарах Даьхено Къахьегама Сийлен III степена ордев еннай цунна, из а Арсункаи горсовета депутат.

Шоай ханнахьа хий а молалеш, рационагӏа доагӏа доанъар а дуллаш, хьайбашта лерттӏа гӏулакх ца дича цар шурен дукхи лургдац. Из кхета а деш шоай низ дӏа ма кхоачча хьайбашта Ӏуналдеш хьабоагӏа цигара скотникаш. Къаьстта доких толамаш доахаш къахьег Хасиев Дауда. Цо кхоабача хьайбашта ден-бус 630 грамм доза Ӏотӏадетталу, планагӏа хила доагӏар 550 грамм долаш. Варайтта шу да цо цу ферме хьаьнала къахьега. Хӏаьта цхьа шу дӏа а дахийтадаш ший декхараш толаме кхоачаш ца деш. Цун къахьегам белгалбаьккхаб дукхача сийлен грамоташ нее ахчан премешца. Карарча шера январь бетта республика хьайбаш лелодеча болхлошa лелальча социалистически яхье котало яьккхай Хасиев Дауда.

С. ТОВСУЛТАНОВ.

СУРТАШ ТӀА: Шалинский района «Московский» совхоза доярка Гайсумова Яха, скотник Хасиев Дауд.

З. АМЛИЕВА суртаn.

Социалистически яхьа дийнахь

СССР Лаккхехьарча Совета хоржамаш хулача цӏей сийна тӏаийца декхараш тӏехкхоачаш а деш, мехкдаьтта даккхара шин бетта план кхоачашъярах рапорт делар «Горскнефть» НГДУ мехкдаьттахоша 28 феврале. Планал совгӏа цар даьккхар 2030 тонн мехкдаьтта, мехкала яьккхар 107 эзар сом мах бола товарни продукци.

Цхьанкх цех е бригада яц управлене цхьайтталагӏча пятилетки диълагӏча шера тӏайийна декхараш тӏехкхоачаш ца деш. Социалистически яхье хьалха латташ хиларца белгалъяьнна я мастера Н. Заикина кулгалдеча мехкдаьтта доахача бригадах скважинашта капитальни ремонт еча мастера А. Светличе кулгалдеча бригадаш коллективаш. Хӏара сменагӏа нормаш 110—115 процент кхоачашъю цар.

* * *

Н. Анисимова цӏерагӏча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе укх шера хьалхара моттиг дӏа ца лецаш хьайоагӏа Г. Артюцова кулгалдеча цхьоалагӏча цеха, инженераш А. Захаренко, В. Лиман, В. Борцов керте латтача кхаь установка коллективаш. Цар хана кхо ди хьалха кхоачашйир мехкдаьтта продукци арахецара шин бетта план. Заданел совгӏа арахийцар втташ эзараш сомий мехьа товарни продукци. Белгалдаккха деза шаш да технологагаш ара мел хийца продукци дикен тӏехдикен мара ца хилар.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

ПАРТИИ СОВЕТАШИ

СССР Конституце тӏа яьнад: «СССР-е дерргa Ӏаьдал халкъа да.

Халкъо пачхьалкхен Ӏаьдал чакхдоах СССР политически дард йолча халкъа депутатий Советашца гӏолла.

Ерригa вовх пачхьалкхен органаш халкъа депутатий Советашна тӏахьожам лоаттабеш а царна отчет луш а я. Цу тайпарча формулировко дӏачӏоагӏбу советски обществa политически вахарера керттера лостам — социалистически демократи шеръелген кӏоаргъелген.

Вай пачхьалкхен керттерча Законо белгалдаьд Коммунистически партега кхоача дакъа а. КПСС — советски общества кулгалдул лостам теден ииа, цун политически система ядро — социалистически демократе принципаш керттера дела а из дӏахо тӏа-тӏа тоаменагӏа дегӏаахара бола тешам а ба. Демократически организацен гӏулакхийн толашагӏа йола форма я парти, цо Ӏалашду дизза дола Ӏаьдал советски халкъага хулга, ерригa пачхьалкхен органаш хьалъечен цар гӏулакхашкен демократически централизм хулга, дерригача халкъа санна, иштта хӏара гражданина а хьашташи бокъонаш кхоачашъелга.

Дукхьал цу гӏуленнхаш къаьстта эгӏазкуал вай идеяшта дукхьала бараш, харцонаш меттӏаьлеши хьаду советски политически система хьакъехьа. Социалистически обществе кулгалдара дакъа марксистско - ленински авангардага хиларах къаьстта чӏоагӏа дорабенна гӏерт маьхбуэехьара «советологаш», «элитарни» хьисев КПСС-а тӏакколларгара болабенна цун политика «антидемократически» я ахаш заявлеш яргa кхаччалца. Демократе маӏан партеш дукха хиларна, парламенташка оппозицеш хиларна, «политически плюрализма» кхьча атрибуташца, хьаштдале дукхьал дӏа анархеца а дуза гӏерт антикоммунизма теоретикаш. «Бокъонца йолча демократе» аргументех цаӏ а лаьрхӏа йоалаю цу тайпарча теоретикаша Малхбузехье массаза а ахар мо цхьан моттиге тайп-тайпарча партешкара массехк кандидат оттаву, тӏанкха харжархочун, дий хьона, бокъо я царех шиӣ хьаштдар хьахарна, яхаш йола факт. Цу «аргумента» бокъонца дола маӏан хьалкагӏе а хьахьехкад тоӏабаь боахкарашка массехк шера цхьа йиш хулийт Ӏазап тӏалоаттадеча класса викалех парламенте бокъонца мала хургва шоай викал вар а лоашта Ӏазап тӏалоаттадергдар а къоастаде ахаш из бегдоахаш яздаьча К. Маркса. Из хьал тахан а тӏехьа хувпадалаза да. Хӏанз а тӏехьа, масала, шоай «демократе» хестаеш йолча США конгресса 535 членаш юкъе цхьаь цаӏ болхло вац.

Хӏаьта вай мехка Советий 2,3 миллион депутатех 68,8 процент болхлой колхозлой ба. Ахац хӏана биц аьнна бола советски депутатах — кхалнах, кхоалагӏа дакъа — 30 шерага кхаччалца ма дий на бола кагирхой. Хӏаьта вай Ӏаьдала органий бурмуазии пропаганданa гӏордаьккха дувцар дезаш долча «партийни заорганизованностах» даьна аьча, цу хьехъара миф лер йоацаш йоаю статистика даннеша: халкъо хержараштa юкъе 57 процент парте боацараш ба.

Цу цхьан ханна вай цхьакха хӏама къайла ца хьош дукхьал дӏаьльхад, хӏанз а ях, партегара кулгалдара дакъа демократически централизм бокъонца болча марксисташта - лениништа цӏанхха хинна а дац е хург а дац тактика дешаш. Уж политически стратеге, социализма маӏана шиӣ дешаш да. Цхьа бакъде, кхолламаш дарагӏулакхаш шерагӏа ме дарж, кхоачашде дезаш дола декхараш чоалханегӏа ме хул, доккхагӏа да партега кхоача дакъа, болхлой класса, дерригача къахьегамхой политически кулгалхо хиларах тарра.

Тоьенача социализма хьалашка партега кхоача дакъа доккхагӏа хиннадар аьнна байгӏа вӏалза а бен коммунизм хьалъяра пачхьалкхено деча кулгала лоархӏам. Парте массаза я дерригӏа чакхъальхай, хӏанз а йоах пачхахьалкхени общественни организацешкарча ленинмоттига ленински принципаш. Цар гӏулакхашта юкъе ца гӏертара позицешта дукхьала а йолаш, цхьенна а тайпаре мегийтац цо парна администрировани, команда яра практика. Партен Советий функцеш къоастаелга цар гӏулакхий сферана доагӏаш да.

Коммунистически парте СССР Конституце довзонел чухьа кийчду Советий ерригача звеньий гӏулакхашкара керттера лостамаш, В. И. Ленина яьхача тайпара, «пачхахьалкхен ерригача органашта цхьана юкъара кулгалделга...». (Соч. биззе гуланам, т. 45, оагӏ. 61), цар бӏарча цхьа политически някъ, планомерность, целеустремленность хулга Ӏалаш а деш. СССР Конституцеги СССР Лаккхехьарча Совето тӏанийцача законашкен хьежа парте Ӏалашду Советий гӏулакхий демократически лардаш лоарзегӏа ца йоалийташ дегӏаккхувлилга. Хӏаьта эггара хьалха цун маӏан фуд аьлча, из да, моги экономически социально-культурни дегӏабоалабара дакъе Советий лоархӏам чӏоагӏбеш йола балха цу тайпара формица методаши дегӏабоалаяр.

КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленуме Ю. В. Андропова белгалдаьккхар пачхахьалкхени общественни вахара доккхийча дешаех йола решенеш тӏаьцара порядкаца дӏахо демократизаци яьза ярг ца хилар. «Аз дувцар, — йоахар цо, — цу тайпарча решенеш проекташ къахьегама коллективашка тӏехь-тӏехьа шерагӏа лацилга да: йоагӏ-йоагӏача хана профсоюза, комсомола, кхыкхьа организацей захлочинией чет ца еш ца ютилга: къахьегамхой предложенеш ма могга дукхагӏа теркалъелга». Цу тайпарча балха масало хьахьоил халкъа Ӏаьдала эггара лакхагӏча органо — СССР Лаккхехьарча Совето. Масала, къахьегама коллективех дола Закон тӏаоцалеьа цун проект юкъача дакъа лаьцар 110 миллион совгӏача советски граждана. Хьачуеннаяр 130 эзар гаргга предложенеш замечанеш: хӏаьта царга хьежна тоадараши нийсдараши юкъедихьар 23 статьях 21-нена.

Советий балха хьакъехьарча шиӣ соцамаш тӏа КПСС Центральни Комитето тӏагӏорттадаь хьадех сессей лоарӏам лакхбелга, уж ханханахьа гулъелга, дувца дешаш дукхагӏа уттаделга, кхоачамбоацараш майррен принципиальни хьагучадоахаргдолаш, критика дегӏаккхувлаӏгйолаш, Советех цунна карерча органийн гӏулакхаш тоадара наьхъий хьакъехьа предложенеш тергйолаш депутаташа сессешка хьинарегӏа дакъа лоацилга.

Советий сессей балха тӏа демократически лардаш шеръяра гӏо ду йоагӏ-йоагӏача Совета доалаца лаьрхӏача дешаех лаьца Советий исполкомашка, цар органашка, хӏаьта иштта Совета территоре тӏа ядача предприятей, учреждений, организацей кулгалхошка еча депутатски запросаша. Депутатски запросаш — из я шоай декхарех дош ца хеташ болча кулгалхоштен лакхерча гӏулакхаш тӏарча нахан тӏехьожам лоаттабаран критика ярах, бокъо йоаллар лелидича мегаргдоацилга дӏахайташ йола дика форма. Укх тӏехьарча шерашка царех хьинарегӏа пайда ийбе баьннаб депутаташ. Нагахьа санна 1971 шера 39249 запрос мара еина хинненe, 1982 шера из цифр 75093-нега кхоачаш йоккха хиннай. Халкъа цӏерагӏа, цо тӏадехка гӏулакхаш кхоачадеш лелаш ба депутаташ. Цудукха парте тӏахьех депутаташтe хетар терхал ца деш бараш теттара лира хилара, парте дӏадех депутатий запросех дош ца хеташ, дӏанкачаре ахар дукха цар шои луш нийсъеннача хӏара моттиге шиӣ ханнахьен принципиальнои мах белга.

КПСС кулгалца укх тӏехьарча хана Советаша дикка чӏоагӏбаьб исполнительно-распорядительни аппарата балха лоаттабу тӏахьожам. Исполкомаша хан-ханнахьа Советий сессешка, харжархой собранешка отчеташ ю шоай балхах лаьца. Масала, алкха цхьан 1982 шера моттигерча Советий сессешка отчет еннай 51251 исполкомо, е 99,4 проценто. Къахьегача коллективай собранешкен гражданаш бахкача моттигашкен отчеташ яьй 99,9 процент исполнительни комитеташа. Цу отчетех лаьца 57.4 миллион саго дакъа а лоацаш 360 эзар совгӏа сибраш яьй.

Советий гӏулакхий лоархӏамегӏара принципиш я цар депутаташа шоай харжархоште, шоаш депутаталла харжа кандидаташ оттабаьча коллективаштен общественни организацештен хьалхашка юкъ-юкъе отчеташ еш хилар. Бахача наха хьалхашка депутаташа отчеташ яр — дукхача наха шоаш харжарий гӏулакхашта тӏахьожам лоаттабеча формаех цаӏ.

Советий балха демократически лардаш дегӏайоалаеча тоъал йоккха моттиг къоастаю парте депутаташа шоай харжархой тӏаийбара, бахача нахагара хьаухача предложенешнеи жалобашнеи шоай ханнахьа хьажара дешашта. Хӏара шера депутаташта, моттигерча Советаштен цар органаштен тайп-тайпара дешаш пӏие тӏаьода 16 миллион гаргга саг. Эггара тӏехьара хоржамаш хинначул тӏехьагӏа дӏаяхача хана гражданашкара 700 эзар гаргга письмо денад СССР Лаккхехьарча Совете. Президиума Приемне тӏаийцад 130 эзар саг. КПСС ЦК установкашка хьежа из болх массе а боамерча Советашка хаддаза эргабоалаш тоабеш, тӏа-тӏа эффективнегӏа хулаш ба.

Социалистически демократе белгалагӏа йола овгӏув я депутаташа шоай балха тӏа 30 миллион совгӏа общественни активах коггӏортолга еш хилар а. Моттигерча Советий исполнительни комитетий балха тӏа тоъал доккха новкъостал ду цар штате боацача отделаша, штате боацача инструкторашеи инспекторашеи. 1982 шера Советий штатни отделашкеи управленешкеи общественни хьисапе болх беш хиннаб 410 эзар совгӏа инструктори инспектора. Цул совгӏа, моттигерча Советий исполкомашка общественни хьисапе болх беш хиннай 91796 саг чулаьца йола 10894 штате йоаце отдел.

Советски демократи эггара чоалханегӏа дола практически дешаш общественни вахара ерригача сферашка толаме къестадара низ бола средство я. Доллаа хӏама ду Коммунистически парте деши гӏулакхи вӏашш тиша хӏама доаш хилийтара.

Хӏанз СССР Лаккхехьарча Совете деча хоржамашта хетаь берригача мехка хоржача хоржамий кампане гӏо ду пачхьалкхени общественни гӏулакхашта йоал де гражданаш кхы а шерагӏа юкъеозаре, парте XXVI съезда, цул тӏехьагӏарча КПСС ЦК Пленумий решенеш кхоачашъяр дукхьа лоаттабеча къовсаме советски наькъа къахьегамех политически хьинар айдара. Хӏана хургдолча хоржамашка КПСС, массаза а санна, парте боацараша блок цаӏ йолаш хургья. Из блок — вай обществa цхьоагӏо йохьр ца хилара, советски нах коммунизм хьалъяра гӏулакха тешаме хиларa дола къаьста тешал.

В. ДЕМОЧКИН,
исторически Ӏилмий доктор. («Правда» пресс-бюро)

Цар дош чӏоагӏа да

Шоаш укх шера тӏаийца декхараш дика тӏехкхоачаш а деш, дика къахьегама совгӏат кийчдаь маннъбоагӏ СССР Лаккхехьарча Совета хоржамаш хулача дезача денна «Автоспецоборудование» яхача опытно - экспериментальни завода болхлой. Дерригача технико - экономически хьокхамий шин бетта план тӏехкхоачаш а яь заданел совгӏа цар маьхала яьккхай 150 эзар сом мах бола продукци. Толаме кхоечашъяьй товарни продукци, нормативно - цӏена продукци арахецара шин бетта задани а.

Социалистически яхье хьалха а латташ, хӏанзалехьа пятилетка диъ шера план кхоачашъяьй А. Федоренкон В. Турацин керте латтача токарийн электросварщикийн бригадаша.

В. КОСТОЕВ.

КЕРДАЧА МУЛАШКА

Вахача наха гӏулакх дикагӏа деча коллективашта юкъе я Нохч - ГӀалгӀайчен автотранспортни управленена чуйоагӏача номер цаӏ йолча автопарка коллектив. Предприяте сий лакха лоаттаду автобусни колоннаш ювцача хана хьалхарчарца цӏи йоалкх ворхӏлагӏча маршрутах болх беча Р. Гетагажев керте латтача колонна.

Йийтта автобусах латташ я из колонна. «Икарус» яхача маркех йола машинаш я уж ерригаш а. Царех хӏарапе 180—200 пассажир дӏа-юхаа вига йиш я шза вугаш. ДикагӏА болча водителех лоархӏаш ба укхаза Къахьегама Цӏеча Байракха ордена кавалер Худоконов Анатолийи цунца цхьана автобуса тӏа болх беш вола Сетрокьянц Аркадийи. Ер алхайтталагӏа шу да цар цхьана къахьега. Шоаш лелаеча автобуса цар дикка доал дарах даьй ца сонаш маршрутагӏа лела из. Царгара масал а эцаш дикка толамаш доахаш болх бу водителаша: Нохч - ГӀалгӀай АССР Лаккхехьарча Совете депутат волча Глазков Владимира, Пономаренко Евгене, Логосин Владимира, Плотников Александра, кхьчар. Цар социалистически яхье дика толамаш дахар бахьан долаш шоай сий даьккхад колонне меттел, ерригача цхьоалагӏча автобусни парке а. Дукха я кхоьн дикгора - смазочни материалаш, резина.

Карагӏдувлача дикача гӏулакхашца цхьана дукха деце а кхоачамбоацараш а нийслу автоколонна балха тӏа. Цхьаболча водителаша бӏеха, ца юлаш лелаю шоаш болх бу автобусаш, йоагӏача моттиге а ца соцеш тӏехбувл, автобус сонаргйола аргӏан осташ новкъа пассажирашка дӏахкайхаяц. Цу дерригех дувцаш собрани хилар дукха ха йоаццаш коллективе. Цига къамаьл даьчар дувцар уж кхоачамбоацараш ма хулла чехкагӏа дӏадаха дезилга, аьшхетийташ къамаьлаш дар яхье тӏехьабусача, шоай автобусашта лерттӏа доал да деча водителашна. Хӏаьта, СССР Лаккхехьарча Совете хоржамаш хургдолча денна цхьайкха тайпа кхоачамбоацар доацаш, бахача наха гӏулакх делга кхы а тоаде лаьрхӏа доли декхараш тӏаийцар ворхӏлагӏча маршрутагӏа лелача автобусий колонна водителаша.

М. ПЛИЕВ,
парте Грозненски горкома штатте воаца инструктор.

Нохч-ГІалгІайн мебельно-хьун хІамаш еча «Терек» ялча производственни объединене болхлоша доккхий декхарш тІеийдад цхьайттаггІа пятилетка диълагІча шера план ханал хьалха кхочушъяран СССР Лаккхерчу Советан хоржамашта сийленца накъабахарех. Шерра социалистически ялх йоарханьча пар толаме уж кхоачаш а деш, дІадоладаьд ер шу. Шоашта хьалхашка латташ дола декхараш тІехкхоачаш а деш, хьинаре къахьегарца белгалбаьнна бІаьщ болхлой ба укхаза. Царех цаІ я шоллагІча цехера отделочница; коммунистически къахьегама ударник Э. Умаханова. ХІара сменагІа нормаш 120—130 процент кхоачашъю цо.

СУРТА ТІА: отделочница Э. Умаханова.

И. ПЛИЕВА сурт.

• ХАЛКЪА КАНДИДАТЕХ ДОЛА ДУВЦАРАШ

ИРАЗАГА БОДА НИКЪ

Со дукхаза а хиннав Наурски района къахьегамхоша яа кхоабачеи комсаш кхеечев буруни аренашка. Атках замалахьа зизай кІувсашта таралест уж, гуйран деношка гІомарий «дохк» увтт цига каст-каста, Іана замалахьа шийлача михо шок етташ самукъа доаш хул. Цхьабакъда, мичча хана а цига вахе нийсвелча, доккхал ду аз моллагІа а халонаш хьалхашка отте а кхерабенна, бІу къожабаь юха тІехьашка ца боалаш, дог ма ІаббІа къа а хьегаш, хьайбашцарех лаьтталцарен йоаха продукташ алсамйоахаш боахвача нахах — къахьегама турпалех. ХІьата хьаниа бонгац цу буруни аренашка башха дика яа леладораш Социалистически Къахьегама Турпалаш Н. Эсмукамбетов, Э. Хамидов, иштта, кхыбараш? Цар дика гІулакхаш хагирхоша тепиаме дІахокхухьаш да. Царех цаІ «Терский» совхоза яа Іу Мамаев Мулиса ИбрахІим ва.

...ДІадахача шера Іай дар яз. Массава санна къахьегама ди толаме дІа а дихьа салоІаш хиннача яа Іуна ИбрахІима а е кхыча яа леладерашта а дагадацар цу Іан бийсанна шоаш мерзача набарех йоала бесартба аьний.

Тийрка тІара хьахьекха болабенна мух ца лаьрхІача, хаоттам хувцалург яа бий ахнна кеталуш кхы белгало йар уж Іобувшача хана. Цхьабакъда, хаоттам хаоттам ба. Дега а доацаш талх яз цкъазе. Ах бийса лыпача хана хьайр дарц. Желий тховнаш тІара «мосаш» йоахар селла чІоагІа хьекхача михо. Цун ІувгІаро сомавьиккхар ИбрахІим. Сиха хьен а гІетта хІамаш тІаювхалца мара кхы юкъ ца еш яа латтача яз дІакхаьчача цунна бІаргабайра, жела цхьаи оагІорахьарча тхов тІара эрз михо дІабикхьа. ЧІоагІа хьекхача миха майра духьал а этта, сихха тхов тоабе волавелар яз. Лоаи гІуми вІацагІ а укш хьекхача дарцо хьаланкхийтацар бІерташ, кулгаш шелора, Іо ца воже гІерташ соа чІоагІа гІертабарах когаш кІаьдлора. Цхьабакъда, яз хьинар дола саг цхьан минуте а ца соцаш болх беш вар. Цо дица кхетадора тхов дІа ца къовле, михо мел доккха ве да тарлу жела а цу чу латтача жена а. Цудухьа хьинаре, денаде михА духьала этта тоабир тхов. Цхьабакъда, тІаккха а чувакхавар яз.

«Бокъонца вола доттагІ хало тІаьттача вова», оалаш да. Шоай жела тхов тоабаь вьиначул тІехьагІа, гІаш пи-кхо километр гаьна улпача, шийца социалистически ялх леллеча вокххагІа волча яа Іуна, коммуниста Зурканаев Пахрудина желе вахар ИбрахІим. Дукха къахьийгар цо цига а михо бохабаь тхов тоабеш.

Иштта я яз советски сага бамал, моллагІча сага гІоновкъостал эшаш моттиг нийсъелча сихха цунна гІо де водаш. ХІьата, ИбрахІима болх беча Наурски района «Терский» совхозе массанена а ховш да тешаме саг яз хилар; сагото тІанхаьчача, дикаво деча сиха оарцагІвала нийча ва яз. Цунна дика йовз гІомарий аренаш. Из хьалхийнав яа леладерий дезале, цига корабаьб цунна шай вахара никъ. ХІьата, буруни аренашка къахьегача цу хьинардолча наьха оамалаш я шоай даьй традицеш тешаме дІахьош. Тиъа шера совгІа яа тІа болх баьча шийдаь никъ хьал а лаьца. 1973 шера яа леладеча балха вахар ИбрахІим. Атта дацар хьалхарча хана: яцар опыт, говзал, цул совгІа геттара Іуйрийна хьал а гІетташ дІадоладе дезар балха ди. Цхьабакъда, халонех кхеравалаьар ИбрахІим. Ший беррига низ, хьинар дІателар карапаьца болх толаме кхоачашбара. «Хургдола хьазилг бІенара доаггІаше а Іаьхал», яхача ницага хьежже, ше цига балха вахача хьалхарча шера хьагойтар цо шийх дика яа Іу хургволга.

— Со зІамига волча хана оалар сога дас: «Вахаре атта наькъаш лаха ма гІерта». — Из баьллийшав. Атта бац яа Іуна болх, бакъда, сийдолаш ба! ХІьата со дехке а ваьннавац из никъ харжа, — йоах ИбрахІима.

Ший дикача гІулакхашцен шоай бригадера бараш меттел, боахама беррига яа леладераш шийна тІехьбоахаш къахьег Мамаева. ХІама хьакхоллаш, кердадар майрра лохаш хьалхашка латта декхар кхоачашдара массаза а йоакхо яр санна дола бокъонца волча яа Іунах доахна уж гІулакхаш цун беррагача балхаца гучадоал. Цунна дика довз яз гІулакх, жена дикагІйола даьгІенаш харжа хов. Цхьаболча къаьнача яа Іушта а дІаьлча опыт йолаш ва комсомолец Мамаев.

— Цхьаккха а яа Іу хургвац ше леладу яа сихагІа дебар ца лоаш. Бакъда, яз дулургдац духхьал уж доажадаьдар аьнна. ТІаьдача, моттиге Іодувшаргдоацаш чІоагІа лораду оаха дахкаш дола яа, — йоах ИбрахІима. — Яз бахьан долаш дукхагІа дола яа шинша Іаьхар беш дахк.

Кхы цхьакха хІама да цун бригаде юкъедоаладаь. Іоахарпий зІамига долча хани, жегІа дІа а къоастадий, уж латтача моттигашка пенаш тІа хІама тох, шийлача пенах дІахьекхалуш цамогаш ца хилийтара. ХІьата кхыча бригадашка санна доацаш шоаш Іунал деча жена дулла доакъар цар берригача дезало шоаш кийчду. Вешта аьлча, дезала подрядагІа къахьег. ХІьата, уж зІамига дезал бац. Цхьайтта бер да Мулиса. Шоашта санна къахьегам дукха безаш хьалихеду шоай бераш къахьегама ветерано Мулисен цун вахара доттагІчо, нана - турпалхочо ХІажарен. Яз барттайна, хьаьнала дезал дукха беза, сийду уж бахача Капустино яхача юртарча берригача наха. ШІепенсе вале а цІагІа ца Іеш, хьехамча хилараех тарра вола гІо деш ва Мулис. ИбрахІима бригаде яа Іу я нана а.

Шоай дай налек санна хьаьнала къахьегаш ба ИбрахІимал зІамагІа бола Айзани ПаьтІамати. ХІьата, Исмаил — Советски Эскаре гІулакх деш ва. Царел зІамагІдола вож бераш интернате дешаш да. «Терский» совхоза шоллагІча отделене уллача Капустино яхача юрта йисте ялхайттлагІча жела гаьна доацаш дагІача етта кирпишках даьча сийрдача, паргІатача цІагІа доккха цІей хул дешара бераш цІа а даьхка бокхха дезал вІашагІкхийттача. Къаьстта а гІадбахе шоай даь вежараштеи йижараштеи мерхІаьлхаш ловзаш хул цу дезалера эггара зІамагІбараш — ИбрахІима йоІ — кхо шу даьнна Аминат, воІ — пхьа шу даьнна Векхап. Хьаьнна хов, дІагІоргда шераш, царех а хила мег шоай да санна цІи хеза яа леладераш...

Дерригаш а итт шу мара дац ИбрахІима ший къахьегама никъ дІаболабаь. Цу никъа шоай боахаме меттел, серригача районе а цІи хеза яа Іу а хинна дІаяттав яз. ДІадахача шера дене яз ва вокхагІа вола яа Іу. Валха опыт, говзал лахха йолаш, шийна хьалхашка латта бехктокхам бизза боваш, дика кулгалхо, организатор, воспитатель ва Мамаев. Бакъда, вокхагІвола яа Іу хинна Іац ИбрахІим. Яз ва шоай бригада агитатор, шоллагІча отделене комсомольски организацие секретарь, комсомола райкома член. Цунна хов вахаца хоза дувца, царна эшар фуд яз. Цо еча беседашка теркам тІабахийта ладувгІаш хул яа леладераш. шоашта ду пайдане хьехараш безаме тІаэц цар. ХІьата, ИбрахІим вІалла раьза вац балха тІера боацарашта, шийца болх беш бола новкъостий шоай беррига низ дІа а луш къахьегаш хилар дезаш ва. Толамга бода никъ гойт цо.

ИтталгІча пятилетке шоаш Іунал деча 760 жена тІера 241,6 центнер тха даькхар цун бригадо, е вешта аьлча 114,7 процент кхоачашйир план, хьалкхебир 2247 Іаьхар. Кхы а доккхагІа толамаш доахаш дІайолаьй цо цхьайтталагІа пятилетка. ХІара бІаь жийна тІехьа 113 Іаьхар хьалкхебаьб бригадо 1981 шера. Яз хьокхам кхы а лакхбу цар дІахо йодача хана. Къаьстта бокха толам баькхарца белгалдаьккхар цо дІадаха шу. Цу шера хІара бІаь жийна тІехьа кхебаьб 116 Іаьхар, хІаре устагІа тІара даьккхад 6,9 килограмм тха. Яз хул планал дикка дукхагІа. Цхьабакъда, карагІдаьнначох кхоачамбаь Іеш оамал яц ИбрахІима. КПСС ЦК декабрьски (1983 ш.) Пленума решенеш кхоачашъяра пятилетка диъллагІча шера кхы а доккхагІа толамаш даха — хІара бІаь жийна тІехьа 119 Іаьхар кхебе лаьрхІад цо. Ший торонаш лаьрхІа, низах бІубенна деннад яз дош. Шоай желаш Іана дика кийчъяьй, кхоачам хилла доакъар Іалашдаьд. Мехка Іехачан программа кхоачашьеча ма хулла шоашкара доккхагІа даькъа юкъедахьа лоаш яа цу бригада хІара член. ХІанз уж кийчо еш ба шестта дІайолалургйола яа дахкара кампани толаме чакхъякха. ХІьата, белгалдаьккха лов, дІадахача шера яа дахкара кампани толаме чакхъяккхарах цун бригадана парте райкомен райисполкомен карара-кара тела ЦІе байракх енна хилар а.

Болх беше а деш Ибрахима 1980 шера толаме йистенькхар районни заочни юкъера школа. ХІьата 1979 шера дене лелаю цо Коммунистически къахьегама ударник яха сийдола цІи.

Хьаьнала къахьегам ба саг хозвер, яз иразага кхоачавер. «Пятилетка къона твардееп» яхача знакаца ВДНХ борза медалаца, парте Наурски райкомен райисполкомен Сийлен грамоташца белгалбаькхаб Мамаева къахьегам. Цун сий ду юртахоша. Цудухьа, шоай собране «Терский» совхоза къахьегамхоша, шеввар раьза волаш, Мамаев ИбрахІим Мулисович 398 йолча Гудермесски хоржамий округе гІолла СССР Лаккхерча Совета Союза Совета депутаталла харжа кандидат оттаваьб.

Ю. КУРСИКОВ.

Химикаша хьинар айдаьд

КПСС ЦК декабрьски (1983 ш.) Пленума решенеш вахаре чакх а йоахаш, хьинаре къахьегача СССР 50 шу дизара цІерагІча Грозненски химически завода № 16 йолча цеха коллектино хадданза къовсам лоаттабу производства эффективность лакхъяра. Январь бетта план дикка тІехкхоачаш а яь, заданел совгІа дукха бийдаь еннай цо 17—18 цеха. Шин бетта дІанал совгІа а дукха продукци арахийцай цеха химикаша. Планал совгІа арахийца товарни продукци цІи ехи процент я, еррига арахийцача продукцех дукхагІъяр "пачхьалкхан дикала Знак йолаш я. Укхаза хьеш йола бийдал дика хиларех тийша да бухсоцаш хьакулаш дар — пачхьалкхен дикала Знак йола феноли ацетони арахецар.

ЯлхайттлагІча цехерча бригадашка, сменашка, шерра социалистически ялх йоаржаяьй «ХІара балха дийнахьа дисциплина тІехдикей хьадер дукхагІен хилийта!» яхача девизагІа. Цу ялхье котъяьнна бригадаш, сменаш ялха зерана тІа, сийлен улга тІа кхуха. цар толамех лаьца хоам бу «Молния» яхача листока тІа.

Технологически режим даим нийса я лелаеш, творчески къахьегаш бола болхлой кІезига бац № 16 йолча цехе. Царех ба боккхагІбола аппаратчикаш В. Галушко, М. Мазаев, аппаратчикаш Л. Куданкина, Г. Коневская, машинист В. Ходарев, кхыбараш.

А. ЗАЙНАЛОВ.

РЕДАКЦЕ ПИСЬМО ДЕНАД

АВТОБУСАГА ХЬЕЖАШ...

Районна предприятешка юкъе дукхача шерашка ший дахарах лоархІа ца еча коллективах яр тха фабрика. Шер-шера кхоачашъяцар производственни заданеш, яоха яр ара хецача продукца дикал, къахьегамаи производственни дисциплина, къаьстта къахьегама овсарле. Цун бахьанаш тайп-тайпара дар. ХІьата, церех цхьадараш объективни а дар. Масала, предприятена кхоачамхилал лоттаецар бийдал. Бакъда, дукхагІдола кхоачамбоацараш тха кулгалхоша лерттІа доал ца дарах, наькъа йоаггІаш йола йоакхо ца ярах нийслора. Цудухьа парте Назрановски райком цу гІулакхага хьежар. Хийцар фабрика кулгалхой. Цул тІехьагІа цхьаккхе а тайпа хувцамаш хиннадац аьлча харцахьа хургдар. ПІувакхаш тоадаьа доладелар: чІоагІъялар производственни технологически дисциплина, производствана пайда бала болебелар къахьегам вІаштІехьбаккхара керда бригадни форма балха юкъейоалаерах, кІезиг - дукха лакхъелар къахьегама овсарле а. Яз дерригаш дикача оагІорахь Іаткъар тха коллектива гІулакхашта. 1983 шера продукци йоккхара плана фабрико кхоачашйир 102 процент.

Цу хьокъамо тхо гІеддуг. Цхьабакъда, оаха, долча беса кІеттаду яз хьалхара гІо мара боацига. ХІана аьлча, дииза дисараш, дІадаха дезаш кхоачамбоацараш кхы а шорта да. ХІанз а дукха я тха предприятие пайда хьаказ йола торонаш.

Малаш-б уж кхоачамбоацараш дІадаха дезараш йолча торонах биззе пайда ийбе безарешІ Шеко яц, нах ба. Наьхах тийша да дерригаш а. Цхьабакъда, наьха йоакхо ца яш хилча хьалхашка латта декхараш кхоачашдулургдац.

Дувцар санах да!

Тхо даз Яндаре. ХІара дийнахь Назране бахе уж тхо, яз аш цхьа хІама да — цІаьккха а лерттІа балза хьиневе дІакхача а юха цІадакха а вІашагІтІехьдаьлац. ХІара сийрайна кІезигагІа доаккхе сахьат доаккх оаха «Назрань—Джейрах» яхача рейсагІа лелача автобусага хьежаш. Автобус, дукхагІйолча хана, расписанегІа лелац. НаькъагІа машина йоаш моттиге хила тарлу: цкъа, шозза е кхозза. Цхьабакъда, автобус а йоацаш, цхьан-шин сахьата ара латта дезаш моттигаш Іалаьмате дукха нийслу тха. Цул совгІа, Яндаре кхачалоъа массехк юрте гІолла чакхйоал автобус. ХІара остановки гІо соц, дуъела мел ийиттта пассажир тІаковзе гІорт шофер. Яз бахьан долаш, бола йистебьннача тІехьагІа цІаккха гат тара дукха гов тхо. ХІьата кхетадеш ма дий, балха ди чакхдаьннача тІехьагІа паргІатта, шийкенна цІаккха хІаране безам болга.

Яз хало лоа оаха Іуйрийна балха дІадоахаш а. Йаь юрте гІолла чакх а вьина, Яндаре хьехкаьчача автобус пассажирех хьалйиза хул. ТІаккха тхо а тІехьайлаьчул тІехьагІа, кхьметтах уралатта а моттиг хилац цу чу.

1978 шерага кхачаьца тхо балха дІалелаьнаш цІахкувеаш трикотажни фабрика ший автобус яр, мах бала а ца бараш. ХІьата хІанз-м оаха наькъагІа мах а тІа, цхьабакъда, ала шу да лакха йийца колонаш оаха лоа.

Яз доаш къоастадаьза дІаво дита йиш яц. Цхьан Яндара бахача фабрика болхлошта хьалхашка этта Іац яз проблема, хІана аьлча тха предприятие къахьегача беррига 877 болхлочох ахаш районе юрташка бахаш ба.

Яз дош къоастадаьр дукхаза дийхад оаха тхоай кулгалхошка. Бакъда, хІинзалца ер ма дий аьнна, белгалдаьннай хІама дац. Даим а тхона нуъ дола жоп цаІ да: «Шоана автобусаш лоаттаа торо яц фабрикега. Вай предприятие плановое-убыточни яз.

Пачхьалкхенна яз дергдола хІама оаха цІаккха а нийсдолийтаргдац. Цудухьа тахан оаха хьалхьайдаь дош, картторча даькъе, тхоай предприятена кІезигагІа яз хилийтар бахьан долаш бІдаьда. Яз иштта хилара масалаш довладерга оаха.

Іуйрийна 8 сахьат даьнча дІабоалбу фабрика болх. Амма рейсови автобусаш лерттІа шоай графикагІа ца лелар бахьан долаш дукхагІйолча хана юрташка баха болхлой тІехьбус. Тха диспетчера хІара дийнахьа кийч а йай Назрановски АТП кулгалхошка дІател цар водителаша фабрика болхлой хьабоалабьъ ха Іотта вьаъ справка. Хьомаргда вай царех цхьачарга. Масала 1983 шера 1 декабре дениз 1984 шера 6 январе кхаччалца юрташкара хьабоагІача рейсови автобусех тхьа йиь, кІезигагІ - але а, 15—20 минут тІехьайнсай. ХІьата 1983 шера 19-ча декабре автобусо каннахьа дІа ца кхоачадар бахьан долеш 30 минута балха тІехьадисар тхо а. Иштта дІадахача шера 30-ча декабре дизача сахьата тІехьайнса хьакхьачар СурхотІера йоагІа автобус. Дукхьал цхьан СурхотІера 73 саг ва тха коллективе къахьегаш. Иззал болча вака сахьат за йоалрех мел за хиннад предприятена!! Оаха лаьркІад, масала, 45 саг балза 20 минута тІехьависача мел за хул фабрикана! Цу юкъе цар тегаргьяр 85 хІама. Вешта аьлча, 120 сом за хул предприятена. ХІьата юрташка бахача 400 совгІа сагах дукхагІбараш 15—20 минута тІехьебисча, цу юкъе хулаш дола за 1000 сомал совгІа да. Цул совгІа, Іуйрийна тІанк аьнна хьалйнзача автобуса чу уралаттарах кІаьд а баина, дега болем а хинна шоай балха моттиге дІаэттача наьха къахьегама овсаров лоза хул. Из хІама кхетадац тха кулгалхоша! Юрташка баха фабрика болхлой цІаккхала а балза хьехкуепа а автобуса лелаярах хулаш долаш за дукха кІезигагІа ма хургдий!

Карарча шера коллектива тІаийцача социалистически декхараш тІа дІаяздаьд: «Къахьегама овсарле 2 процент лакхъе, хьадечунга дІадодар 0,5 процент лахде», аьнна. Лакха оаха дийца доаш хаьна хьоаста ца дой цо чІоагІа новкъарле ергья уж декхараш кхоачашдара.

Тха кулгалхой-м, хьагучогІа, «Болхлой дІа-хьа яхуэла, лаьрхІа транспорт лоаттаа таро яц фабрикан», яхаш бахьанеца доахаш богІа лаьрхІа ба. Бакъда, яз дош къоастадара торонаш йолаш я.

Фабрика а ший автобусаш. Цхьабакъда, лерттІа церна доал ца дарех, цхьаннегара дІа мал ийюкхар, болх а ца беш еха латт. Уж тоаде эзе. ХІьата лелаш йола цхьа автобус, лоадам боацача гІулакха дІа-хьа а ца хехкаш, болхлой фабрика хьехкуелои цІаккхувлеи хьожае еза. Тхоне эшар кхо автобус мара яц, нагахьа санна царех лерттІа пайда эце. Масала, ЭнакхьоагІий-Юрта, Іаьли - Юрта, СурхотІа баха нах цхьан автобусаца дІа-хьа кхуэла йиш я, иштта кх. дІ. а. Дерригаш дІадаьлча, автобусаш тоьаш ца хилча, цу гІулакха нах дІа-хьа кхуэлара лаьрхІа кийч а я, муль кхуъкьа машина а мегарг ма йий.

Лоаца аьлча, торонаш йолга гуш да. ХІьата, хІинзалца тха кулгалхошта гуча ца йоалаш мишта йисай уж! Йисай, балха тІа эггара хьерттерчарех лерхІа дезаш дола гІулакх — наьха йоакхо яр — шоллагІча плане цар даьккхандаь.

Наьха йоакхо ца еча коллектива гІулакхаш цІаккха а дика лаьйннадац. Дукхача шерашка фабрика гІулакхаш юкъететташ хинна бахьан, дукхагІча даькъа кулгалхоша наьха йоакхо ца яр дар. Хетаргахьа хьалха дІабаьннача кулгалхошнара яз кхевзар» хьадаьннад кердаенарга. Тхо теш яз сиха дІадоаккхаргдола «моахь» лохаргІнларах.

Л. АУШЕВА.
Л. КОСТОЕВА.
М. АХРИЕВА.
М. СУЛТЫГОВА.

(Письмо тІа кулгаш йаддад Назрановски трикотажни фабрика 24 болхлочо).

Горизонт дехьара

БЕРЛИН. Верий учрежденеш ГДР шерра хьалхьеш латташ хиларагІа тІа-тІа дукхагІа эш къонача ноакала болча хьехамчий кадраш.

Пачхаьалкхено парех тийша а тийша ший зІамигача граждански йоакхо елга тІадилларешта хьалхашка доккха декхар оттаду — цун вахаре эггара бехктокхамегІа йолча юкъа бер гармонически дегІадара тІо йар. ЛаьрххІача медицински училище студенташка кхьчача цар кхіа еза йолча знанешка тьюк, хІаьта уж чІоагІ а ю юкъарчал доацаш тІехьагІа болх бе безача моттиге — берий ясляшка чакхйоахача практике.

СУРТА ТІА: йаІ Эльке лувчае еззача тайпара лувчайой хьомаш тІахьокам лоаттабеш ба коллегаш — студенткаши дешар хьехара инструктори.

Сурт АДН—ТАСС.

АПН ИНТЕРВЬЮ

Гэс Холл: «СССР—яз бокъонца демократически общество»

— Нагахьа санна латте гІулакх довзаш воацача сага американски газеташ дийшача е «Америка Овс» яхача станце передачашка ладийгІача, цунна хетадила тарлу, вІашагІкхийттача Штаташкара яр эггара демократически йола пачхьалкхен Іаьдала органаш харжара система я аьнна. ХІьата бокъонца долашдар цунна вІалла тара а дац. США Іаьдала керте отталургвац мелла дена а йоккхийча монополешца, тІема - промышленни комплексаца, чІоагІа лоархІаш йолча реакционни лоббеца, зуламеча мафеца, иштта кхычарца гІулакх доагІаш воаца президент. ХІамма тІехдаьккха а доацаш ала йиш я, тха мехкара хоржамий система дунен тІа эггара демократичнегІа йоаларех цаІ я, — аьлар АПН корреспондента интервью луш США Коммунистически парте Генеральни секретара Гэс Холла.

— **США Компарти дукхаза хиннай хоржамашта хьалхарча кампане даьгьа лоадаш, хІьата хьо США президенталла харжара кандидат а хиннав...**

— Оаха моллагІча торонех а пайда ийбу, тхоай парте никъ наха дІабовзийтара. ХІьата цІи хезача американски «демократе» хьалашка цу тайпара торонаш башха дукха а яц тха. Хоржамашта хьалхарча кампане Іалаьмате дика торо лу бокъонца уж байзача США коммунисташ малаш ба, уж шоай дахьаре чІоагІа езаш, американски халкъ вразе дахар лоаш, коррупци, расизм, балхаззе, иштта кхыдараш санна долча «американски вахара хьесапах» доаккхача а цунах дІадоалаш доацача а айпашта духьала хилар наха дІахайтара. Шеко яц, президентски хоржамашка котдоаларга хІанзе дог доахкага яц. Цар системе ца я гІулакх иштта нийсдаьр. Мехла тхова лайча а, тхоах цхьаннхе а хоржаргвац сенате е вокхалий палате. Цига чакхвалара кІезигагІа хилча а 10 миллион доллар хила деза кандидате е шийи кандидатура хьеллацара цхьанна миллион хьокхаргйола итт саг лаха веза цо. ХІьата президента пост лацара тоссача кхадика юкъевахара кхы а дукхагІа хила деза ахча.

— **Миштта лоархІ Іа Советски Союзера Іаьдала органашка хоржамаш дара система?**

— Сона хов СССР дукха ца говш хоржамаш хила дезарга пачхьалкхен Іаьдала эггара лакхерча органе — СССР Лаккхерча Совете. Советски Союзе волаш аз дукхаза хийттад, цу хоржамашта нийчо яра гІулакх мишта латт яхаш. Сона хов, советски территорена лаьрхІа болх беш йола буржуазни радиостанцеш СССР бахача наха пар хоржамий системаца «демократически ларкІа йиш йоацаш дола хІамаш да» аьнна хетадалийта гІерташ хилар. Цу радиостанцей передачашта чІоагІа теркам тІа а бахийта анализ йича, аз вывод яьй цар Малхбузехьа а яз еча бесса, гуччахьара нах тІа-тІа кІезигагІа тешаш йола антисоветски пропаганда еш хилара. Цар яхувл шоашта эшаш йола харц факташ. Кхыдар ца дулой в, из-и дика дулуш ма йий тха массови информаце средстваш! Тхона массанена а дага йоагІа кхнаш цІенъеш вагІача кІаькхах вІашагІкхийттача Штатай президент хила йиш я, яхаш хинна миф. ХІанз американцаш дукхьала бевлаш ба царех. Амма цхьаккха а саг велалургвац Советски Союзе малара е паотника воІах СССР Лаккхерча Совета депутат хиннав аьлча. Яз бокъонца хила йиш бола хІама да. Со вертавенна шоай дай болхлой хиниаб яхаш болча дукхача СССР Лаккхерча Совета депутатех. Советски сага хьалхашка дилла а хулаш дола хІама да яз. США оаха цу хьагьехара хІамаш дийцача, дукхаенешта хеташ да, цу тайпара хІама хила йиш йоацаш а дац. Из «ЦІе пропаганда» а я аьнна. Фу хила йиш я мехка демократи хилара парламенте заседать деш болхлойи ахархойи хиларал чІоагІа тешал деш?

— **Нагахьа санна советски аудиторена еш йола радиопропаганда хьехае вай доладеннадале, ала деза цун эггара хьажсарагІча «аргументех» цаІ я США болхлочун алаши лаккхагІа дола цийи советски коллегачул. ХІьата цудухьа ший вахара яз чІоагІа раьза а вола ахар хилар. Фу хет хьона цунах?**

— Аз дувцаргда алхха цхьан эпизодах. Со се цхьан хана болхло - сталелитейщик хинна ва, цудухьа къаьстта теркам тІаухийташ лууш ва со США промышленноста цу даькъера гІулакхаш.

Со хиннав советски болат лоаладеча предприятешка. Цигарча болхлошта дага а дагІац моллагІча цхьан дийнахьа администрацие завод дІа а къовларгъя, шоаш бе болх боецаш а бусаргба аьнна. Уж дог тийша ба шоай кхоане дика хургхиларах. Цувах латт социалистически пачхьалкхен болхлочоа «паргІатон дуне» оалачарча болхлочоа юкъера башхало. Яз ший мехка да ва, хІьата моццагІе а цунга вала а вьннав. Яз фаза иштта хила езаш я аьнна хет цунна. ХІьата американски къахьегамхо — дун къахьегама эксплуатации еш монополешта, болх беш беза ма.

Андрей ПРАЛОВ,
АПН соб. корр.

• *Журналиста блокнота тІара*

Багдад селхани тахани

Багдаде баьхкача туристаша, хоза цІеной, тІаьш, памятникаш теркал а деш, каст-каста хетт: «Уж цкъан хана англичанаша хьалдаь хила мег?». Из бакъдеш доаца жоп а хезе, ца тешаш цІаьхка юха а хоатт: «Британски хьнак» теркалъе мегаргйолаш кхы хайра хІама йисаяц?». ТІаккха иракцаша баламаш а эзе оал: «Сендукъа йиса езаш яр яз?».

«ЧуІеча цІеношта Іалаьмате ялъе я Ирак, — яздаьд 50-гІа шераш юкъенхаьчача хана, 1958 шерара революци хилале хьалхагІа, английски военни чиновника Стивен Хемсли Лонгрига. — Иракерча кийс ввар юртах дукхагІа ярашка уйх тІеххьарча шоаттъа шера хинна цхьаккха тайпа хуцам бац... Канализаци ца хилара чІоагІа новкъарле я городашна, къаьстта а Багдаде цІеной дика санитарни хьалаш лоаттадара...».

Бакъда, дика кийчдаь чуІа цІеной, школаш аьттув бола объекташ хиннаш къеман руазъа доахаи цунга шоашта болх байтен лаьрхІа Тигран Евфратан хишта юкъерча аренашка баькхарешта.

Цудухьа дукхагІа а цешвоакхаш я тахан Иракахьарча столицанен городской музее дадаш ІажагІденна сурташ а долаш йолча къаьнарча Багдадан юкъера башхало. Абу Нувас яхача хи йисте хІама а тІехьа ягІаш я нах чубаха эггара лаккхагІа йола адаин лоархІаш хинна кхозза вІаштІараль особняк. Цхьабакъда, тахан цунна юхе тІолла дІа-хьа лелача нахах нагахьа саг вац яз теркалъеш. Теркам тІаоз Тиграна йистте сихха урагІъухача кердача квартала. Городе бахача наха къаьстта доккхал ду юххедиса балхаш даь доалаш латта 20-ча вІаштІараль лоасанна хІай корпусаш ягІача Казым яхача улице тІерча чуІеча цІеной комплексах.

Дот гІоздоах города кийдашка тІехь-тІехьа дукхагІа хьахулаш йолча багдадски фонтанаш а. ВІалгІаша, хьаштдІала бІарчача композицешка а, егача фонтанаша дагадоахийт города историй, хестабу кортамукъало бахьан долаш Ирако лоаттабаь къовсам, дийн а бай кертта чу боссабу эзар бийсеи цхьа бийсеи яха фаьлг...

Дега дикахетар ду бІарсашка бІаргагул иракски столице хулаш латтача йоккхий эргалонаш а. Цхьабакъда, халоний хьанъехьа ца аьлча а даргдац. ХІьата керда Багдад хьалъеш бараешта уж шортта йолаш я. Дукха ца йоацаш а тІахьа атта дацар автомашинашца цхьайолча районашка кхача. ДІа мел хьежача метте ЮчуйоаХаш латташ канализацеи турбаш яр. Города инфраструктура дегІаяла хилар столица эггара даьръенначна моттигех цаІ я хІана а тІехьа. Коммуникацеш, водопровод, горожанина вахара тахан хилалза яргйоацаш мел йола чуйиллара балхаш хьехагІе а хьалдаь даьнна гІирсаш латтача моттигашна гІолаш уж чакх е йоахаш де дезаш хул каст-каста.

Города проблемаш къаьстта шьара духьала отт Багдада къулбаседехьарча пригороде — Сауре кхаьчача. Цхьаккха цхьаько йоацаш хьалдаь гІирсаш дагІа готтагІа улицагІаш, паргІатонех цхьаккха хІама ца хилар, машинаш лелача наькъашта гаьна хилар—иштта хьалашка ца баьхача ма боалаш ба миллион гаргга нах, е Багдаде бахарех ши бІаьи ах бІаьи эзар саг. Муниципалитето укхаза дераш кІевига хІамаш деце а, тІоапаькъаш дехи, салоІа моттигаш хьаа, цхьабакъда, проблема къоастаюлургьяц укхаза уж дІахача замангара кхаьча хІарталаш оалангара деза эргахьача мара. Тахан иракски столица тІа урагІъяха цодъеми кранаш дукха хилара теша йиш хулийт мискача гІирсий тІеххьара сахьат гаргахкоачаш латтаІ хиларах.

...ХІьата «британски хано ший памятникаш» юхедитар-м бакъда. Эггара доккхагІчарех цаІ — хІанз пайда эцаш боацача готтача машинашкъа эстакада. Городера къулбаседа - малхбоалехьа — Баку йолча оагІорахьа, Азербайджана ехкадаьтта скважинашкахьа йода эстакада. Иракера духьал цигахьа «тоссадала» дага хиннад британски зом. ЛийрхІар кхоачашхилазар. ХІьата багдадций, теркам тІаозача аьнна конструкции [illegible] Малхбузера кхайказа баьхкача, «цивилизаторий» хьал де безам бараш фу гІирсаш дІ з сандукъа деш да а уйла е.

Дмитрий ОСИПОВ,
АПН соб. корр.

Багдад.

Сийлахь-йоккхача Коталон 40 шу дузаш

КЕРТТЕРА ТЕМА — ПАТРИОТИЗМ

Берригача мехка дIадолладенчу Сийлахь-боккхача Даймехка тIеман тIа советски халкъо Котало яьккха 40 шу дизара хетадаь дола самодеятельни художественни кхоллама Ерригсоюзни хьажар. Цига хьинаре дакъа лоцаш я Нохч-ГIалгIай АССР культура учреждени. ВIашагIъеххай республика а районий а оргкомитеташ, жюреш, къоастаьй республикански хьажара хила езача кхаь тура ханаш.

ХIанз республике дIайолленнай хьажара хьалхара тур. Цунга кийчлуш дика тоабаьб цхьайолча коллективаша шоай болх: шерьеннай репертуар, алсамъьннай жанраш, дукхагIа юкъеэзаб илли ала, халхар де ховш бола говза нах. Уж толамаш гойташ чакхъьннай хьажара хьалхара тур Наура, Надтеречни, Сунженски, Ачхой-Мартана, МагIалбика районашка.

Боккъонца дола илле а халхара а цIей дар Новотерское яхача юрта хиннача зональни хьажаре гайтар.

Хоза кийчъаь яр культура ЦIен зал, аванседена тIа дар хьажара доакъашхой дакъала бувцаш дола лозунг. ДК чувоаллача хоза кийчъя афиша, фойе хьагойташ берий прикладной искусства выставка, массанахьара хьахозаш ашараш. Из цIей долча гулбенна — дукха нах. Цу дийнахьа цига баьхнабар района бархI юртара, станицашкара художественни самодеятельноста доакъашхой. Уж ба В. И. Ленина цIерагIча, «Северный», «Калиновский», «Комсомольский», Кирова цIерагIча, «Советская Россия» яхача совхозий болхлой.

Хьажаре гойташ яр тайп - тайпарча жанрех йола искусство: хоровое, вокальни, вокально - инструментальни а инструментальни а ансамблаш, художественни дешар, кхьдар.

Массанена езалуш е сакъердаме хеташ а тIанийцар Калиновски юрта культура ЦIен казачий хорои фольклорни группои яь выступленеш. Лакха говзал йолаш коллективаш я уж. Iалаьмате чIоагIа маьха безам тIаозаш хоза ший оамалехьа, халкъа куцехьа, лакха художественни боарам, эмоциональность йолаш дIаьалар цар Пахмутовай «Лаьттанца да тха овлаш», Захарова «Маьхках йола баллада», казачий халкъа «Петара кий», «Сихача Тийрка тIа гIолла» яха иллеш.

Иштта езалуш тIанийцар зрителаша а жюрес а Новотерски юртарча культура ЦIен коллектива вокально-инструментальни номераш а.

Музыка чIоагIа йовзаш цунна тIаьхкуш я из коллектив. Цо дика кхетаю тематика, цхьатарра хоза ек цар инструменташ, хоаш яьй иллешта а музыка а ер оранжировка. Цун ерригa репертуар турпала - патриотически темах лаьца яр. Къаьстта дика дIааьлар цар «Псе на хударе» (муз. Н. Минхи, текст Н. Шеферана). Окуджава Булата «Комсий генарг» яхеи «Белорусский вокзал» яхача фильмерей иллеш.

Жюрес а оргкомитето а къоастадир хьажара хьалхарча туре карагIдаьнна дийнадар, дийцар кхоачаьйбоацарех.

Э. АБДУРАХМАНОВА.
Нохч - ГIалгIай АССР культуре министерства республикански Iилма-методически Центра отдела заведующи.

Керда выставка

«СИЙ ДАЬККХАРАШ»

Из цIи йолаш я укх денош а республикански краеведчески музее хьайийлла керда выставка. Из хетаяьй Къулбеседа Кавказе контрреволюци йохаеча денале къовсам лоаттабарахи Грознера мехкдаьтта промышленность сихха юхаметтаоттаярахи грознейски пролетариата ЦIеча Вайракха орден енна 60 шу дизара.

Цига дувц гражданска тIом болаш а цул тIехьагIа халкъа боахам юхаметтаоттабеш а хьинаре дакъа лацарах ЦIеча Вайракха орденаш енача Нохч-ГIалгIайчен къонгах, Грозне бIаь дийнахьа лаьттача тIема оборона а Терски вIашагIтехача повстанчески группай а командующи хиннача Н. Ф. Гикалов, Сунженски ЦIе Эскар вIашагIделлача а цунна кулгалдеш хиннача а А. З. Дьяков, Петрограде хиннача восстане доакъашхочох, Москве лаьттача цхьоалагIча къулбехьен стрелкови полка политически комиссар хиннача В. А. Евлоевах, 1919 шера ГIойтIа яхача юрта лаьттача тIем тIа хьинаре дакъа лаьцача партизанах Демильханов Iабдулах.

Цига я кхыйола теркам тIаувза материалаш.

СССР Лаккхехьарча Совета тIеххьара хоржамаш хиначул тIехьагIа дIадахача пхе шера Нохч-ГIалгIайчене дика бола баьб республика культура а искусства а учреждений материально - техническа база тоаяра: хьакхеллад нах духовни дегIаахара хьалаш.

1982 шера город Аргуне хьалдаь дIаденнад 800 бIаь моттиг йолаш дола культура Дворец. Боккъонца йола культурни центр я из: укхаза я библиотека, спортивни зал, 250 моттиг йола зIамига лекциони зал, киноустановка. Вай замо дIадеххача тайпара, театра нормаш кхочаш еш технически ерригa Iалаш йолаш дика кийчъяь сцена я.

Укх шера Урус-Мартане хьалтьааргIолаш я бIарчча культурни комплекс. Цхьан майда тIа укхаза хургда 600 моттиг йола культура Дворец, спортивни зал, музыкальни школа. Иштта, Ножай-Юрта районерча Мехкеты яхача юрта колхоза чотах хьалдаьд 600 моттиг йола зрительни зал а спортивни зал а йола культура ЦIа. Ведана районе а хьайийллай колхозий чотагIа хьалтьаь массехк клуб: Первомайски (150 моттиг), Дарго (200), Агишты (325).

Идейно - кхетама а массово - политически а болх беш республике ва 4300 культпросветболхло, 500 гаргга искусства профессиональни болхло. Из боккха низ ба.

СССР Лаккхехьарча Совета

ХОРЖАМАШКАРА — ХОРЖАМАШКА

ХАЛКЪА ДУХОВНИ ХЬАШТАШ КХОАЧАШДЕШ

хоржамашта наькъабоагIаш культура а искусства а болхлоша итог яьй дIадахача пхе шера шоашта карагIдаьннача. Цу наькъага юхатIехьажкахьа хьежача гучадоал даьха толамаш а де вIаштIехьа ца доалаш дисар а.

ДегIаенай тайп - тайпарча проблемаех йола халкъа университеташ. Иштта, нагахьа сиха 1980 шера уж 35 мара хинавеце хIана 42 я. Волх беш я 367 берий тайп-тайпара кружокаши любительски объединенеши.

ДIадахача пхе шера чIоагI а деннад, шер а деннад автономни республикашцара, союзни республикай областашцара доттагIлен бувзамаш, кIоаргбеннаб цхьана чакхйоахача мероприятей чулоацам.

Республика вахаре белгала моттиг дIалоацаш чакхдьалар СССР хьахиина 60 шун Нохч - ГIалгIайчен автономе 60 шун, нохчийн гIалгIайн шоай лоIамагIа Россена юкъебаха 200 шун дизара хетадаь вай Даьхен столице — Москве дIадихьа Нохч-ГIалгIайчен литературан искусствай отчетни Денош. Уж чакхдаьлар наха Iалаьмате чIоагIа дезалуш, столица общественносто, прессас лакха мах беш.

Белгала ца даьккхача дарж даь профессиональни искусства болхлошта карагIдьнна дика хIамаш а. Боккхача толамца чакхъьлар «Вайнах» яхача халхара Нохч-ГIалгIай пачтахьалкхен ансамбла Чехословаке, Германски Демократически Республике хинна гастролаш. Вай режиссераша хьинаре дакъа лаьцар Венгрен Болгарен драматургена хетаяь хиннача театральни фестивалашка. Дукха ха йоацаш вай долча хьоашалгIа хилар Болгарера композитораш. Iалаьмате дика оттаяьй Нурадилов Ханпаший цIерагIча Нохч-ГIалгIай пачтахьалкхен театра «Ленинана» яха спектакль. Нохч-ГIалгIай сцена тIа эггара хьалха хьакхелла дунен пролетариата баьчча В. И. Ленина сурт-сибат да из. Из бахьан долаш цу спектакла постановщика — РСФСР заслуженни деятела М. Солцаевнен В. И. Ленина роль ловзаеча РСФСР заслуженни артиста М. Давлетмирзаевнен еннай литературан искусствай даькъера К. С. Станиславске цIерагIа йола РСФСР Пачтахьалкхен премии.

Укх тIеххьарча хана театрай сценаш тIа яьннай СССР а РСФСР а культура министерствай, Ерригсоюзни театральни общества дипломаши грамоташи енна, критикаша а зрителаша а могаяь тIанийца нерда лакхахудожественни произведенеш. Уж я И. Базоркина «БIаьшерений боадонгара», А. Хамидова «БожIаьла», А. Островске «Бальзаминова саг йоалаяр», Н. Гогола «Ревизор» яха Нурадилов Ханпаший цIерагIчен М. Горьке «ТIеххьарабараш», Фигейредо «Эзоп» яха М. Ю. Лермонтова цIерагIчен театрашка оттаяь сценически произведенеш.

Лакха исполнительски говзал йолаш хиларца дукхача творчески болхлошта еннай тайп-тайпара йола сийлен цIераш. Иштта царна юкъе ба РСФСР заслуженни артист яха цIи енна М. Давлетмирзаев, Н. Надеждина, Е. Харичев, Нохч - ГIалгIай АССР халкъа артисташ — М. Цицкиев, З. Багалова, Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни артисташ Т. Яндиева, А. Джамаев, кхыбараш.

Цу юкъа хьа а яь, болх беш я ший художественни кулгалхо а волаш йола гIалгIай театральни труппа. Из труппа хьайир театрен, музыкан, кинематографен Ленинградски пачтахьалкхен институт чакх а яьккха цIабаьхкача гIалгIай драматически студе выпускникаша. Йоккха творчески потенциал йолаш я из труппа. Цо оттаяь спектаклаш езаш хоархIаши тIанийцай зритело а критико а.

СССР Кхачан программа тIанийцача КПСС ЦК майски (1983 ш.) Пленумо доккхий декхараш оттадаьд культурни фронта болхлошта хьалхашка. Культурно - сердалон учреждений балха тIа хьахиннай керда формаш. Иштта, республике болх бе йолаеннай «СССР Кхачан программа Iалашъяра колхоза (совхоза) киноустановка, библиотека, юртара клуб» яха бIарчча культурно - социальни программа.

КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленума решенеш кхоачашъеш культпросветболхлоша кIоаргбу чакхйоахача мероприятей чулоацам, лакхагIа я тайп-тайпарча проблемашта хетаяь арахецаш йолча методически пособей дикал, шерагIа дIайоаржаю дикагIа йола опыт, Кердайоахаш а шеръеш а я бахача нахаца беча балха формаш а методаш а. ХIанз тхоай низ дIа мел кхоачача централизаци ю оаха клубий балха. вIашагIъеххи культурно-спортивни комплексаш.

Балха кердача формашта лакха говзал йола кадраш эш. Хадданза тоалуш йоагIа цар состав, уж балха дIа-са хьожабар. Укх тIеххьарча дешара шера тайп-тайпара юкъера а лакхера лаьрхIа йола а дешара заведенеш чакхъяьхача нахах 120 саг юрташка болх бе хьожаваьв. ХIанз юрташка къахьегаш волча 1671 болхлочох 856 саг лакхерен лаьрхIа юкъерен образовани йолаш ва. Уж алхнел совгIа ба, хIаьта пхи шу хьалха уж берригаш а 40 процент мара бацар.

А. ГАПАЕВ,
Нохч - ГIалгIай АССР культура министр.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

МОСКВА. Минхимпрома Ерригсоюзни металлаш коррозех лорадара Iилма-толкхама института (ВНИИК) Iилманхойи балхахойи коллективо хьалай металлаш коррозех лорадара йола тайп-тайпара средствеш. Уж я углеродно - полимерни материалаш, композициони полимерни материалаш, силикатополимербетонаш, тайп-тайпара ингибированни мастикаши смазкаши.

Институто из разработкаш 1983 шера хьалгIа боахама чулхьаро енна экономически эффект 10,4 миллион сомагIа кхаьчар.

ВНИИК разработка еча тайп-тайпара Iилма-практически денажта юкъе эггара доаргIамегIарча проблемех цаI я гонахьара го лорабар, материальни ресурсех хьаькъалагIа комплексно пайда ийбар. Хьалха дIа а кхувсаш гонахьара го бIехбеш хинача химически производстве юхеосача хIамаех хIанз коррозена духхьалара материалаш хьалра пайда ийбу.

СУРТА ТIА: экспериментах хьакхиннар дуццаш ба (аьрдехьара аьттехьа) зIамагIа вола Iилман балхахо В. А. Красов, воккхагIа вола техник Л. А. Писарева, зIамагIа вола Iилман балхахой Л. А. Салтыкова М. Л. Богоявленская, института директора заместитель химически Iилмай кандидат А. А. Козлова, воккхагIа вола инженер С. П. Королева.

А. МОРКОВНИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

Сакъердаме урок

Берашта езалургйолча тайпара а пайдане хургйолча тайпара а чакхъьаккхар классал арахьара сахьат яха урок Грознерча № 2 йолча школе - интернате. Иналча хана интерната цIен хьатIаяьхьар Грознерча экскурсейи путешествейи бюро автобусаш. Экскурсовод дIайолайир «Хьамал: Светофор!» яха классал арахьара из сакъердаме урок. Экскурсе еча хана берашка корддаьхар наькъашка ледара правилаш, дайшар шоай городах а транспорт дегIаахарах а дукхаьдараш.

Кхы тIа а наькъашка ледара боккъонаш чIоагIъеш дар экскурси чакхйоалаш «Юность» яхача кинотеатре дарна гойта мультфильмаш. Иштта чакхъьаккха урок езаелар дешархошта.

Н. ТУМСОЕВА,
Грознерча путешествейи экскурсейи бюро методист.

✦ СПОРТ ✦ СПОРТ ✦ СПОРТ

ФУТБОЛ

Чакхдала гаргагIертад футболах йолча Нохч-ГIалгIай Iай чемпионата подгруппашкара ловзараш. Цига кхье яьнна командаш шин подгруппа йийкъа яр, хIаранена юкъе ворхI команда а йолаш. ХIаьта хIара группера дикагIа йола шишша команда финальни турнире къовсайла езаш я, цига шин подгруппе толаш хинна команда лоаз шоллагIа моттиг яьккхачунцей вокх подгруппе толаш хинначунцей. Иштта гучайоал команда-чемпион.

Лочкъаде дезаш дац, еррига командаш цхьатарра дика турнирага кийчъенна ца хилар. Цох тамаш е а езац, Iай чемпионат лаьрхIа я командаша беш бола тренировочни болх кхы тIа а чIоагIбара, вешта аьлча, укхаза хьахул футболистий бакъахьара ловзар, гуш хул кхоачамбоацараш. Цунца цхьана, харц хургдар хIара коллектив хьалхара моттиг яккха гIертац аьлча. Цудухьа дукха низаш, говзал езаш хул хIара ловзар. Цкъаза дикагIа к аьнна хеташ йола команда хеттача бесса ца ловзаш а эшаш а моттигаш нийслу. Иштта я спорт.

Ювцаш йолча турнире а нийсделар цу тайпара вIаьла дага ца хинна хIамаш. Хьан дага дар хьалха даим а дикагIчарна юкъе хинна Нохч - ГIалгIай транспортни управлене «Спартак» команда, соахкара республика чемпион НГДУ «Октябрьнефть» «Нефтяник» яха команда иштта аьттув ца боалаш юсаргйий. ХIанзе а гучадьннад уж финальни къовсамашка дакъа лоацаш хургйоацилга. Дика гIадвугаш лайзар педагогически института спортивни сий лорадеш йола СДЮСШОР-а команда, ший подгруппе хьалхара моттиг яьккхар цо. Шоай тIеххьарча ловзаре йоккхача счетаца (11:1) яьйнар цо «Предгорный» совхоза команда. Вокх подгруппе дика ловзаш хьайоагIа Самашкински консервни завода команда, хIанз диса яхьа ловзар чакхдаьлча хоаргда цу подгруппера финале малагIа коллектив кхоач.

Хила безача боарам тIа дацар опыт йолча «Локомотив», «Монтажник» яхача командай ловзараш.

МалагIа коллектив хургьяте республика Iай чемпионате толашъяр? КIеззига ха яьлча белгалаьргья из.

●

АРГУНЦИН ТОЛАМАШ

БIарчча кIира гаргга ха яьккхар республика къоначa борецаша Аргунерча культура Дворецe яхь цIахьош. Юкъхьанца къовсабелар ший лоIамагIа кIалтохаргах латтараш. БIаь совгIа спортсмен вар «Урожай» ДСО хьалхле яккхара тIехьа яхьеяьйна. ДикагIдола толамаш даьхар аргунцаша. Магомедов Асадуллас кхебеча борецех пиъ — Р. Сусурниев, М. Джантамиров, А. Бетмурзаев, В. Виситаев, Р. Астанов — хьалхара моттигаш яьхараш. Иштта дика кийчо ярца белгала бар Назрановски, Ачхой-Мартановски, Шалински, Малгобекски районашкара борецаш.

Цул тIехьагIа къовсабелар самбисташ, бакъда, уж ерригача районашкара бацар. Грознески районера самбисташ могаш хилaнзар аргунцашта дукхаьлотта, укхаза ерригa хьалхара моттигаш яьхар СССР спорта мастера И. Аюбова кхебача самбисташ.

Т. ДИКАЕВ.

ВАЙ БЕРАШ — ВАЙ КХОАНЕ

Верашцан кхуьш боагIарашцеи уж бахкача моттиге кхетама болх вIаштIехьбаккхарах дIабахьеран СССР Союза 60 шу дизара цIерагIча «Оргтехника» ГПО «Электроприбор» заводе вIашагIъеллай дезалан школанен гIо ду совет. Цунна юкъе ва 11 саг: цеховой коллективай вакалаш № 33 йолча юкъерча школера преподавателаши.

Отта а яь профкома заседане чIоагIъьча планагIа болх беш а кхуьш боагIараш кхетам балара. тIехьа да воалаш береш ца хилйтара новкъостал деш а я дезалан школанем гIо деш йола совет.

дьаьшца-ноанош а беседаш ю, совета членаш хьек берашца мишта деш а цар ледар миштад а, классни кулгалхошца бувзам лоаттабу. Ах-ах шера хецаш шера шоза пенгазет арахец «Школа оаз» яхаш. Аьхки пионерски лагераша бераша салоIилга вIаштIехьдоакх. Масала, соахка иштта пионерски лагерашка салаIа дахийтар оаха 180 совгIа бер, царех 50 процент дараццта мах боацаш путевкаш елар.

«Школея производствои» яха традициони кIира долча хана производстве хьалхалаттараш школе лаккхерча классашкарча бераша вIашагIкхетийта вIаштIехьдоакх, кхуьш боагIараш заводе балха оттара новкъостал ду. Кхуьш боагIарех 20 саг хIанзале а заводе балха оттаяьв, хIаране шишшай ва хьехамча. Кхензабарий къахьетам мишта вIаштIехьбаькхаб хьеж совета членаш. Къаьстта чIоагIа теркалбу оамалацтеи дешарах галбоалар кхерам бола дешархой. Цу тайпара берашци цар дайноанойи кхайке совета заседане а боалабий, шоаш даьча харцахьарча хIамацта уж дехке боаргболаш къамаьл ду царца. Ужнамо болча харцахьбаьнача дешархой спискаш завода берригача болхлошта дIахайтар духьа хьалтох, кIаьта цар даьнноанаех чIоагIа бехи боахих дезале береш во кхетадарах. Масала, эггара тIехьагIа совета заседани йолаш дийцар кхуьш боагIарий С. Митрохинен В. Чернышовен

оамалех дола дош. Совето решени йир: цу берий дайноаной балха боахкача №№ 2, 5 йолча цехий начальникашка уж дезалаш цIагIа вIаштIехьа боацилга дIахайта а цехови комитеташа уж лаьрххIа зувш теркалбе а. ХIаьта даьшта-ноашта дIахайтар шоай берашта кхетам балара гIулакха уж закона хьалхашка бехктокхаме болга. Цхьабакъда, берашта кхетам дирна лучa даьшта-ноаноцта бараш оал оаха.

ДАЬШЦА-НОАНОШЦА БУ БОЛХ

Берий даьй-ноаной педагогически культура лакхьяраш берашта кхетам балара хьалхара цар бехктокхам чIоагIбаран лаьрххIа а юкъагIа ца буташ а болх бу оаха № 33 йолча юкъерча школе хьехархойн парте Старопромысловски районерча «Знание» яхача обществан низаши, педагогически знаненашта лекциони пропаганда яра накъаца.

Дезалан школанен гIо деча совете болх беш я микрорайонерча берашцеи кхуьш боагIарашцеи кхетама болх бу секци. Бераша пайданагIа долча тайпара салоIилга вIаштIехьдаккхар духьа тха микрорайоне «ДоттагIал» яха берий клуб яьй.

ЛоархIамегIара декхар кхоачашдеш — обществана пайданеча къахьегама безам тIагIоргболаш хьинаре хургболаш школьникаш кийчбар, профессе харжа Iомайара бу болх чIоагIбар духьа

заводе экскурсеш йит береш а. Цига дова царна завода истори, «хIара балха дийнахьа хьадер дукхагIа хилийта» яхаш девиз а йолаш йола социалистически яхь. Балха болча жетте бова производстве хьалхалаттараш. Иштта бийзар берашта № 3 йолча цеха токарь Е. Г. Письменный, № 1 йолча цеха зубофрезеровщик Ю. В. Касьянов, токарь М. Х. Костоев, слесарь - сборщик Б. Пасюга, газоэлектросварщик Р. Я. Мухамутдинов. Производстве хьалхалаттараш клубе а боагIа, шоай професса хьакъехьа дувц цар берашта. Юкъера школа чакхъьккха бераш заводе балха хьех оаха тхоашта эшаш бола специалисташ — сварщикаш, токараш, фрезеровщикаш царех бар дукха.

Шефашца - комсомольцашца цхьана микрорайона территори цIеналха йоакхача тоаеча субботникашка дакъа лоац кхуьш боагIараша. Цу тайпарча мероприятешка къахьега Iомадаь ца Iеш, шоаш даьчун шоай къахьегама хам бе Iомаду береш.

Хоза хIама бIаргаго, ходале, кхетаде кхуьш боагIараш Iомабара новкъостал ду «Юный книголюб» яхача кружоке хулача занятеша. ЧIоагIа сакъердаме хул драматически кружока занятеш а. Из лелаю берий сектора заведующе Н. В. Кальченкос. Цига кагийча берашта фаьлгаш кийчду кхуьш боагIарайа. Техникий театрах тенийчш шоаш тет цар «Говза кулгаш» яхача кружокай занятешка. Кулгалхо йолча цунни хайра кхьеттел Сагариев Мусай, Галиев Володий, векарий ЭльтуевгIар

бойам тIаоза а. Уж да школера чудаьхача тIехьагIа бIарг лакха саг а воаш дусаш дола береш, во оамалаш йолча берех дIа ца кхетийташ лораду оаха уж, цар беам дукхагIа тIагIоргболча моттигашка уж вIашагIа а детташ. Царех я масала, «Светофор», «Малышок» яха клубаш, «КIаьда техник» яха кружок. Цу клубе кулгалхой ба лаккхерча классашкара дешархойи шефаш-комсомольцаши.

Берий кхетам шербара новкъостал ду тайп-тайпарча экскурсеши. 100 совгIа беро дакъа лаьцар вай края дIаьхан карарен хаташ йоаза краеведчески музее а долхаш, город Грозне гIолла яьча экскурсе. Вай городал арахьа даха а хиннад тхо, бIаргаяйнай Нохч-ГIалгIайчен хоза моттигаш. Дукха ха йоацаш г. Нальчике хиннад экскурсе даха. Цхьан минута йист ца хулаш Iерца сий деш даггалаьцар оаха Эльхотовски коа наIарашка шоай са ца кходеш фашистски нохстагIчох лийта турпалаш.

Дикача хIамашца цхьана хIанз а кхоачашъянза йиса проблемаш а я школанен дезалан гIо деча совета балха тIа: совета балха юкъе доаргIача тайпара хьинаре дакъа лацаш цеховой комитеташ. Балха тхона гIо дой а, шоашкара инициатива гойташ яц уж, хIаьта цо тхона чIоагIа новкъарле а я.

С. КАРПЕНКО,
«Электроприбор» заводерча школанен дезалан гIо деча совета председатель.

Гроэненски учета механизаце

ГРОЗНЕНСКИ УЧЕТА МЕХАНИЗАЦЕ ТЕХНИКУМО КИЙЧОН КУРСАШКА ДЕША НАХ ДIАНИЙБУ

Занятеш хургья 1984 шера 15 марта дена 15 [illegible]

Кийчон курсашка занятеш ергья эрсий меттах, литературах, математиках деша хьайбераша эзамен хеттара йолча программах.

Занятеш ергья квалифицированни преподавателаша, абитуриенташа деча гIалазашта чIоагIа теркам тIа а ухийташ.

Деша вара хила деза: заявлени, образовани йола справка е школера справка, кийчон курсашка дешарах ахча дIачуденна квитанци.

Дешарах доагIар дIачудала йиш я моллагIча почтови отделене Госбанка республикански конторерча № 14107 йолча расчетни счета тIа кхоачаргдолаш. Дала дезар — 9 сом 50 кепиги. Тха р/с — 6112209.

Документаш хьайиду шоатта денгарен кIирандейгарен дIанийкхача хIара дена 13 сахьат даьлча дена 18 сахьат даллалца № 209 цIагIа.

Тха адрес: г. Грозный, Кирова проспект, 6. ТелефонагIа справкаш: 3-58-33, 3-54-74, 3-50-90.

ТЕЛЕВИДЕНИ

1 МАРТ

II ПРОГРАММА

17.00 — «Спортивни Нохч-ГIалгIайче».

18.00 — Вай кандидаташ.

18.05 — «Вайнах». Документальни фильм.

18.15 — «Нохч - ГIалгIайчен дий».

18.30 — Киножурнал.

18.45 — «Тешашийна юкъ бес».

19.00 — Хоржамашкара хоржамашка. Назранен район (гIалгIай меттала).

19.25 — Вай кандидаташ.

19.30 — «ХIама кхоадарна кхаш бере духьа» (нохчий меттала).

2 МАРТ

II ПРОГРАММА

17.00 — Дешархошта. Киноprogramma.

18.00 — КПСС ЦК Проект ницам. Филологически Iилмай кандидата Я. Эскадиевга виступлени (нохчий меттала).

18.15 — Киножурнал.

18.25 — «Нохч - ГIалгIайчен дий».

18.40 — СССР Лаккхехьарча Совета хоржамаш даре наггаьделхаш. «Лаьтта тIа машар праза килара духьа» (нохчий меттала).

19.05 — Вай кандидаташ.

РАДИО

1 МАРТ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).

6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).

6.50 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).

8.05 — Хоамаш. Хаттаршах бола хоам (эрсий меттала).

8.10 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.

8.20 — «Сердало» газета обзор.

8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).

8.33 — Передачай программа (гIалгIай меттала).

8.36 — ДоттагIлаш эшараш (гIалгIай меттала).

11.15 — «Ши дуне — ши вахара хансан». Беседа (нохчий меттала).

11.30 — «Бехктокхама дефицит. ТIехьавоаcча предприятейи организацейи балха анализ» (гIалгIай меттала).

11.45 — КПСС ЦК декабрьски (1983 шера) Пленума решенеш — вахаре! «Дисциплина — толамий лард» (эрсий меттала).

15.15 — «Умалцiено» яха радиожурнал (гIалгIай меттала).

2 МАРТ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).

6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).

6.50 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).

8.05 — Хоамаш. Хаттаршах бола хоам (эрсий меттала).

8.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.

8.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.

8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).

8.33 — Передачай программа (нохчий меттала).

8.36 — Моттигерча композиторий произведенеш (нохчий меттала).

11.15 — «Хьинаре къахьегама вахта» (нохчий меттала).

11.30 — «Боккхийчарна берах лаьцна. Дисциплина тоаяр» (нохчий меттала).

11.45 — КПСС ЦК ноябрьски Пленума решенеш — вахаре! «Бошан гIулакхи цаI хилар» (эрсий меттала).

15.15 — Литературни Нохч-ГIалгIайче (гIалгIай меттала).

15.35 — Реклама (эрсий меттала).

Хоатташ

Тахан республике гIоллев Грознеи хувцалуш мохкаш а йолаш, йоачаш а йоацаш, малхбоалехьара секунде 0—5 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилев фегара температура республике —2, +3, Грозне 0+2 градус йолаш хилев тарлу.

Кхоана мохкаш а йолаш, цхьайолча хана лаьво лоа а делхаш, тайп - тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилев фегара температура байсана —4, —9, дийнахьа —4, +1 градус йолаш хилев тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителa — 2-85-07; бехктохкха секретара — 2-84-69; отделаш: партийни вахара — 2-54-04; промышленностех транспортех — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; кехаташ — 2-85-64; корректоросне — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-69; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувла шинарен, ерен, шоаттен деношка

СФ00039. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 955.